

ADVOKATEN

RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET 01 2023

ADVOKATER SET UDEFRA
Adam Price skulle have været advokat og er stadig dybt fascineret af jura. Han har en lille opsang til advokater.

INTERNATIONALT OG KOLLECIALT
Derfor skal advokater interessere sig for det internationale arbejde.

BRUG FOR BEDRE BALANCE

Erik Kjær-Hansen giver status på retssikkerheden inden for konkurrenceret.
Kontrolundersøgelser i private hjem har ikke gjort den bedre, ej heller nyfortolkninger af love.

ADVOKATEN 01 2023

Selv efter mange år
som forsvarer går
jeg stadig meget op
i sagernes udfald og
bliver påvirket af dem.

Side 47

5 LEDER

6+8 KORT NYT

10 TEMA: INTERNATIONALT OG KOLLEGIALT

Mød en række kolleger, der gør en indsats for, at du som dansk advokat er på forkant med den internationale udvikling. Formand Per Hemmer og medlemmer af internationalt udvalg fortæller om, hvad der rører sig lige nu i CCBE.

16 ARBEJDET MED AT SKABE EN ADVOKATKONVENTION

Nye internationale regler skal fungere som løftestang for beskyttelsen af advokater og deres uafhængighed.

18 EU-RETSFORBEHOLDET SPENDER BEN FOR ADVOKATERS ARBEJDE

Advokater beretter om hvordan på hver deres retsområde.

22 ENGAGERET I IBA

Lise Lotte Hjerrild opfordrer flere til at være med.

24 ADVOKAT I FIKTIONEN

Hvad skal der til for at skabe en god advokatserie i Norden?

28 INTERVIEW

Mød Jens Lapidus, svensk bestsellerforfatter, serier skaber og tidligere advokat.

32 DE BEDSTE ADVOKATSERIER

Politikens anmelder giver sine bud.

34 RETSSIKKERHEDSSTAFET

Erik Kjær-Hansen tager temperaturen på konkurrenceretten.

38 NY SERIE:

ADVOKATER SET UDEFRA

Adam Price er venligt stemt over for advokatstanden, for han skulle selv have været en del af den. Men derfor kan den godt have brug for en opfordring eller to.

42 MIN SAG:

STRAFFEN FOR AT VÆRE HUSMOR I KALIFATET

Mette Grith Stage fortæller om den første sag om syrien-kvinderne, og hvordan hun fik testet § 86, stk. 5.

50 CHRISTIANSBORG

Retsordfører fra Alternativet efterlyser en tillidsvækkende politisk kultur.

52 MIN FORSKNING:

KAN FREELANCERE KRÆVE OVERENSKOMST UDEN AT RYGE I FÆNGSEL?

Selvstændige kan ikke være lønmodtagere. Men er der undtagelser? Lektor Christian Bergqvist forklarer.

56 PRAKSIS FRA

ADVOKATNÆVNET

Om pligten til at opbevare sagsakter samt kurators disciplinære ansvar.

58 BØGER

Kort og godt om ny faglitteratur.

“Hold nu op, hvor bliver man klogere af at tale med især yngre advokater i hele verden.” side 22.

6 fordele ved at vælge Unik Advosys

En effektiv løsning til jeres advokatkontor

1 Unik Advosys er udviklet til advokater med sagen som omdrejningspunkt, så du altid bevarer overblikket.

2 Automatisering af dine arbejdsprocesser til gavn for dit tidsforbrug.

3 Systemet anvendes dagligt af mere end 5.000 brugere. Det sikrer dig høj kvalitet og stabil drift.

4 Med integration til Outlook kan du let og hurtigt journalisere e-mails, vedhæfte sagens dokumenter, registrere tid og oprette opgaver i én samlet arbejdsgang.

5 Håndter både sager, økonomi og administration i ét samlet system, derved bevarer du overblik og øger din produktivitet.

6 Det er nemt at komme i gang. Vi har prøvet det mange gange før og har du et andet system, har vi også stor erfaring med konvertering af data.

Ring til Lars på 76 42 11 28 for at høre mere

Tag testen og se om Unik Advosys giver mening for dig

**UNIK
ADVOSYS**

Følg

Advokatsamfundet på LinkedIn

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

4

Støt Dansk Kræftforskningsfond

Vi støtter forskning, der sigter på at

- finde årsager til kræftsygdomme
- skabe bedre behandlingsmuligheder
- mindske bivirkningerne ved kræftbehandling
- udvikle forebyggende behandlingsmetoder.

DANSK KRÆFTFORSKNINGSFOND

Dansk Kræftforskningsfond, c/o Plesner, Amerika Plads 37,
2100 København Ø, Tlf. 33 12 11 33, Giro 655 00 29,
Danske Bank, reg. 3946, konto 394 63 63 618
www.dansk-kræftforsknings-fond.dk

KOLOFON

Advokatsamfundet arbejder på politisk neutralt grundlag for borgernes retssikkerhed og for et velfungerende retssamfund. Vi fører tilsyn med alle landets advokater og sikrer derigennem advokaternes uafhængighed og integritet.

Advokatrådet er Advokatsamfundets bestyrelse og består af 15 advokater fra hele landet.

Advokatnævnet er en klageinstans, som er uafhængig af Advokatsamfundet, og som behandler klager over advokaters adfærd og salær.

ADVOKATEN 102. årgang udgives 4 gange årligt af Advokatrådet og er direkte kommunikationsorgan for cirka 8.400 advokater og advokatfuldmægtige. Magasinet tilgår endvidere Folketingets retsudvalg, domstolene, anklagemyndigheden og centraladministrationen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør, presse- og kommunikationschef
Rasmus Holm Thomsen · rht@advokatsamfundet.dk
Redaktør **Isabel Fluxá Rosado** · ifr@advokatsamfundet.dk
Journalist **Nya Vecht** · nve@advokatsamfundet.dk &
Camilla Bergsagel Nielsen · cbn@advokatsamfundet.dk

ABONNEMENT (Priser er inkl. moms og forsendelse)

Indland 575 kr.
Studerende 375 kr.
Udlandsabonnement 600 kr.
Studerende i udlandet 400 kr.
Opsigelse kan ske med tre måneders varsel ved udgangen af en måned.

ANNONCER

Vendemus ApS

Vendemus.dk · 72 22 70 80 · kontakt@vendemus.dk

Layout Bilgrav Design Aps

Bilgrav.com · 40 30 00 75 · jan@bilgrav.com

Tryk Jørn Thomsen / Elbo A/S

Jto.dk · 76 37 60 00 · jto@jto.dk

Forsidefoto Jeppe Carlsen

Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionen synspunkter. Redaktionen hæfter ikke for artikelmanuskripter, der er tilsendt uopfordret. Hvis redaktionen skulle have krænkede ophavsrettigheder, er dette sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelsen i forvejen.

Tilmeldt dansk oplagskontrol.

Medlem af Danske Medier.

Issn 0107-5616 issn 1901-4546 (online)

Magasinet er trykt med vegetabiliske farver på miljøgodkendt papir.

Alle advokater modtager link til onlineudgave af magasinet i nyhedsbrevet. Afmeld printudgaven af Advokaten på the@advokatsamfundet.dk.

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

Ret blikket ud

Af Martin Lavesen, formand for Advokatrådet

Uanset om man er tilhænger eller modstander af EU-projektet, tror jeg, at vi alle kan blive enige om, at det er væsentligt, hvad der sker i Bruxelles, og at vi ofte ikke giver EU den opmærksomhed, som vi burde gøre.

Siden Danmark trådte ind i EU (EF) for 50 år siden, har vi engageret os stadig tættere i det europæiske samarbejde. I alle årene har der været en højlydt politisk diskussion om, hvor balancen mellem dansk suverænitet, fælles regler og samarbejde skulle ligge. Debatten har dog de seneste år dæmpet sig en anelse.

Måske fordi flere analyser har vist, at Danmark har nydt store økonomiske fordele af det europæiske fællesskab. Måske fordi flere politiske partier i dag accepterer, at EU er en fornuftig ramme til at løse grænseoverskridende problemer om miljø, klima, energi og kriminalitet. Måske fordi Brexit og senest den russiske invasion af Ukraine har tydeliggjort et værdifællesskab og betydningen af et stærkt samarbejde.

De fleste advokater har en hverdag, hvor vi helt naturligt retter fokus mod de europæiske institutioner og EU-reguleringen. Dels fordi vi skal kende gældende ret – som stadigt oftere udspringer fra Bruxelles. Dels fordi den fælles regulering i disse år direkte har indflydelse på, hvordan vi varetager opgaven som advokat.

Det gælder blandt andet i forhold til advokaters uafhængighed og tavshedspligt. Vi ser desværre en tendens til, at de grundlæggende advokatrettigheder udfordres fra politisk hold – også inden for EU's grænser. Både i de enkelte lande og i ny fælles lovgivning på hvidvaskområdet, skatteområdet, konkurrenceretsområdet og på sigt formentlig også på miljø- og klimaområdet. Vi skal naturligvis forsvare de principper om uafhængighed og tavshedspligt, som er fundamentet for vores profession både i Danmark og i EU. Det skal vi gøre gennem høringssvar på love og ved at være dygtige til at forklare, hvorfor principperne er så vigtige for klienter og for opretholdelse af retssamfundet.

I Advokatrådet interesserer vi os lige nu for en konkret sag, hvor advokaters uafhængighed er et centralt tema. Europarådet arbejder nemlig på en ny advokatkonvention, som skal beskytte advokater. I de europæiske lande er der i dag store forskelle på den grad af beskyttelse, som advokater nyder. Det vil være en stor hjælp for alle advokater – men særligt for visse af vores mere udsatte europæiske kolleger – at opnå en lovfæstet beskyttelse. Projektet er nyt, men kan blive en hegnsplæ i advokatreguleringen fremover.

Advokater bør også engagere sig i debatten om retsforbeholdet. Danmark har som bekendt et EU-forbehold, som betyder, at vi ikke er med i EU's samarbejde om grænsekontrol, udlændingepolitik, civilret, politi og strafferet. I en række sager udfordrer det advokater (og ikke mindst klienterne), og rent fagligt er der ikke tvivl om, at det vil gøre processer mere smidige, hvis der ikke var et retsforbehold – uanset politisk holdning i EU-debatten.

Både Advokatrådet selv og rådets internationale udvalg vil aktivt arbejde for, at Danmark og vores SVM-regering respekterer international lov og ret. Ifølge regeringsgrundlaget vil SVM-regeringen "fremme international lov og ret", men vil samtidig udfordre konventionerne og fortolkningen af dem. Hvordan det i praksis vil komme til at udspille sig, må fremtiden vise. Vi vil opfordre regeringen til at afstå fra usaglige angreb på konventioner, menneskerettigheder og de internationale domstole. Angreb, som vi tidligere har set, når konventionerne "står i vejen" for tidens aktuelle politiske ønsker. Kun ved at respektere vedtagne regler opretholdes et velfungerende internationalt retssamfund, hvilket vi alle – advokater, politikere og borgere – har en interesse i. ♦

Nyt forskningsprojekt skal styrke advokater i proceduren

Et nyt forskningsprojekt ved SDU med Advokatsamfundet som samarbejdspartner vil afdække, hvordan advokater procederer effektivt. Projektet er støttet af Dreyers Fond, løber til 2024 og skal give andre advokater inspiration og praktisk viden om at procedere. Resultaterne vil blandt andet basere sig på analyser af vellykkede procedurer og vil blive formidlet i Advokatsamfundets medier, på konferencer og i en bog.

3.007

Så mange aktive advokater modtog i starten af 2023 en påmindelse om indberetning af obligatorisk efteruddannelse, fordi deres treårige efteruddannelsesperiode udløb ved årsskiftet. Omkring 2.600 af de godt 3.000 advokater har indberettet kontinuerligt siden 2008, hvor reglerne om obligatorisk efteruddannelse for advokater trådte i kraft, og de har dermed gennemført i alt fem efteruddannelsesperioder. Det betyder, at en stor del af de advokater, der udgjorde advokatsstanden i 2008, har holdt fast i deres beskikkelse og stadig er advokater den dag i dag.

HVIDVASK:

Skat, IT og stoffer giver størst udbytte

Skatte- og momskriminalitet, IT-relateret økonomisk kriminalitet samt handel med narkotika og doping er de kriminalitetsformer i Danmark, som giver det største udbytte for kriminelle aktører, der hvidvasker penge for at kunne bruge dem i den legale økonomi. Det bliver sammen med de største risici for hvidvask i Danmark kortlagt i en ny rapport, 'Den Nationale Risikovurdering af Hvidvask 2022', udgivet af Hvidvasksekretariatet i National enhed for Særlig Kriminalitet (NSK).

ADVOKATRÅDET GÅR TIL FILMEN

Nu er det muligt at møde Advokatrådet i levende billeder. Rådets medlemmer har nemlig medvirket i en række korte film, hvor de hver især adresserer det område indenfor retssikkerheden, som de er optaget af. Alle videoerne er at finde både på Advokatsamfundets hjemmeside og sociale medier.

Ung advokat

"Jeg synes, at det er et kæmpe problem, at så mange yngre advokater, der er branchens fremtid, søger væk, og det kan næsten ikke undgås, at det vil have en effekt på retssikkerheden fremadrettet, hvis tendenserne fortsætter."

Rasmus Thingholm, formand for Djøf Advokat.

ADVOKATSAMFUNDET KOMMER IGEN TIL FOLKEMØDE PÅ BORNHOLM

Når Folkemødet afholdes den 15. – 17. juni 2023 i Allinge, så bliver det igen med det fælles 'Advokaternes Telt', som Danske Advokater og Advokatsamfundet er gået sammen om. 'Advokaternes Telt' skal danne ramme om debatter omkring nogle af de vigtige dagsorden, som advokatbranchen er optaget af – fra retssikkerhed til værdien af uafhængig rådgivning.

Vidste du at...

Omfanget af hvidvask i Danmark baseret på generelle tal fra FN anslås til at være 68 milliarder kroner årligt? Tallet dækker både over udbytte fra kriminalitet begået i Danmark og i udlandet.

Kilde: anklagemyndigheden.dk

SJÆLLANDS BILAUKTION^{AS}
E T A B L E R E T I 1 9 7 4

SALG AF ALT I BILER, KØRETØJER OG PÅHÆNGSKØRETØJER FRA KONKURSBO, LIKVIDATIONER, DØDSBO ETC.

Sjællands Bilauktion kan hjælpe Jer med
et nemt og hurtigt salg til markedspris.

Vi kan bl.a. hjælpe med:

Afhentning

Klargøring

Opbevaring

Annoncering

Vurdering

Salg på offentlig auktion

"Send os adressen – så klarer vi resten."

Sjællands Bilauktion blev etableret i 1974
og er i dag landets største danskejede auktionshus for biler.
Hver onsdag afholder vi auktion, for såvel professionelle som private.

Strukturudvalget ser dagens lys

Advokatrådet nedsatte i december 2022 et strukturudvalg, som overordnet har til formål at komme med anbefalinger, der fremadrettet kan sikre den fornødne rekruttering af kvalificerede advokater til Advokatsamfundets organer samt sikre, at de har den bedst mulige repræsentation af landets advokater.

DU KAN IKKE KOMME FOR EN DOMMER

“Det er vigtigt, at politikerne gør sig klart, at der mangler både dommere og personale ved domstolene i forhold til mængden af sager – og at en nedbringelse af ventetiderne i høj grad er et spørgsmål om økonomiske midler. Ventetiderne skal simpelthen ikke nedprioriteres længere, og derfor opfordrer vi til, at den nye finanslov bliver det første skridt til at sikre de nødvendige økonomiske midler til domstolene, så vi igen kan få retssikkerhed til tiden.”

Andrew Hjuler Crichton, generalsekretær i Advokatsamfundet, og **Mikael Sjöberg**, formand for Den Danske Dommerforening, i kronik i Berlingske Tiden d. 2. februar.

RØRDAM-UDVALGET

“Problemet med sagsbehandlingstiderne er desværre blevet så slemt, at politikerne endelig har indset, at domstolene skal tilføres flere ressourcer. Der er desuden også et ønske fra politisk side om, at man skal optimere processerne ved domstolene, og derfor har man lavet et katalog på 50 punkter med forslag fra politikere, Justitsministeriet, domstole og advokater, og det skal så vurderes af et sagkyndigt udvalg, der blandt andet tæller mig. Udvalget skal efterfølgende anbefale til politikerne, hvilke forslag man skal gå videre med.”

Formand **Thomas Rørdam** om det nye Rørdam-udvalg, der skal forbedre domstolene.

1.490

klientkontoerklæringer indsendte danske advokater de første 24 timer, efter at Advokatsamfundet den 30. januar kl. 9.40 begyndte at udsende mails med loginoplysninger til brug for klientkontoerklæringen for 2022. Det betyder, at en femtedel af de omkring 7.200 advokater, der skal indsende klientkontoerklæringer, var særdeles hurtige på aftrækkeren. Fristen for erklæringen er den 31. marts 2023.

Voksende kø er et kæmpe problem

“Det er et politisk spørgsmål, hvor lang tid en sag skal tage. Politikerne prioriterer, hvor mange ressourcer domstolene skal have, men vi er på vej mod et sted, hvor det er uacceptabelt for alle, og hvor det rammer både tilliden og troværdigheden i retssystemet. Vi har råbt op om det her i lang tid, men der er ikke sket noget.”

Nikolaj Linnebal, formand for Advokatrådets procesretsudvalg og medlem af Rørdam-udvalget, i Børsen 1. februar.

ADVOKATRÅDET: Uretfærdige procesrenter i skattesager

Hvis du som borger for eksempel vinder en skattesag ved Landsskatteretten og sidenhen også ved landsretten, men til slut taber i Højesteret, så kan du se frem til at skulle betale tårnhøje renter til staten af det omstridte beløb. Den situation er ifølge Advokatrådet urimelig. Særligt i lyset af, at klienter i sådanne sager ikke har mulighed for at indbetale det omdiskuterede beløb for at undgå renter.

Grant Compass

En digital løsning som giver fonde mere **overskud** til at dele penge ud

Digital fondsadministration

Fondsarbejde som du kender det. Bare lettere. Slip for ukvalificerede ansøgere og sig farvel til papirarbejdet i et system med indbygget compliance.

"Med Grant Compass kan bestyrelsen fokusere 100% på indholdet i ansøgningerne og ikke på administrative processer."

Eva Hesse Lundström, Forkvinde, Holger og Ruth Hesses Mindefond

Formueforvaltning for fonde

Formueforvaltning der giver flere fordele til din fond - i stedet for din bank. Spar op til 50% med passiv forvaltning og få mere til uddelinger. I samarbejde med **Nykredit**

"Grant Compass sætter helt nye standarder for digital administration af fonde. Det er den bedste løsning på markedet."

Johan Weihe
Partner, Bech-Bruun

Læs mere på:
grantcompass.com

Vi skal være på forkant med den internationale udvikling

Tekst Isabel Fluxá Rosado · Foto Jeppe Carlsen

Det er alvor, når advokater siger, at uafhængigheden er under pres. Men det er blot en af de vigtige dagsordener, der her og nu arbejdes for i Advokatrådets internationale udvalg og i samarbejdet med CCBE.

10 “Vi ser en tydelig tendens i de her år, hvor der rokkes ved uafhængigheden og tavshedspligten, og det skal vi gøre alt for at forhindre. Det er centrale elementer i beskyttelsen af borgerne, der bliver udvandet, når man pålægger advokater at give oplysninger om klienter. Det være sig på hvidvaskområdet, skatteområdet, konkurrenceretsområdet og på sigt formentlig også på miljø- og klimaområdet. Det påvirker advokaters uafhængighed, for der bliver etableret en forpligtelse, som rækker udover den, advokaten har til klienten. Det pres er i nogle lande mere udtalt end i andre, men det sker indirekte i alle lande, og vi ser det også i Danmark.”

Det fortæller Per Hemmer, advokat og formand for Advokatrådets internationale udvalg. For udvalget er det en af de vigtigste dagsordener i CCBE, sammenslutningen af europæiske advokatsamfund, i 2023.

Advokatens rolle skal være tydelig

Advokaten har altid været repræsentant for samfundet, men hvor det primært før har været for retssamfundet og for retssikkerheden, er det ifølge Per Hemmer ved at blive en anden rolle, man tildeler advokaten. Og den diskussion fylder i Europa i blandt andet kommissionens arbejde og i andre internationale fora.

“På et tidspunkt må man sætte spørgsmålstegn ved, om der er kommet en klient mere til, nemlig statsmagten. Målet for os er at finde en

rimelig balance imellem de forpligtelser, der med rimelighed kan stilles til advokater i forhold til at agere i offentlighedens interesse uden at gå på kompromis med uafhængigheden. Det er en meget delikat balance. Nogle har kaldt det advokatens rolle som etisk gatekeeper. Vi har i mange år anset det for givet, at den uafhængighed er urørlig og upåvirkelig, men det, vi kan se, er at der bliver rokket ved den, og derfor er det vigtigt, at vi følger den internationale dagsorden.”

Ud over at følge arbejdet i CCBE tager Per Hemmer drøftelserne tilbage til Advokatrådet, hvor rådet kommer ind i overvejelserne om, hvordan vi skal agere

“Der kan vi i internationalt udvalg bidrage med erfaringer og input fra de andre lande til rådets drøftelser,” siger Per Hemmer.

For ham understreger uafhængighedsdagsordenen ude i verden også, at det er vigtigt, at advokatens rolle i samfundet bliver tydeliggjort, så enhver borger, der ikke har været i nærkontakt med en advokat, kan relatere til det.

“Vi skal blive bedre til at forklare betydningen af advokaters uafhængighed i retssamfundet.

Det bedste billede, jeg ser, er stadig, at advokaten ikke skal have ‘andre klienter end klienten’. Klienten skal kunne regne med advokatens fortrolighed. Advokaten skal ikke være underlagt indflydelse eller afhængighed af statsmagten, og det er jo også derfor,

at uafhængige advokatsamfund overalt i Europa har betydning. At der ikke kan sidde nogen i et ministerie og diktere begrænsninger på advokatens adfærd,” siger Per Hemmer.

Skub fra dansk og nordisk side

Uafhængigheden er blot et af CCBE's fokusområder, der berører advokater, og som Per Hemmer ser med stor alvor på. Et emne, han sammen med advokat Morten Lau Smith, der også er medlem af udvalget, har skubbet på. De sidder sammen i European Lawyers Committee, og det var efter Konkurrencerådets forslag om at lempe reglerne for advokater i Danmark, og dermed risiko for at sætte uafhængigheden over styr, at de tog det op på europæisk niveau.

“Det er en meget central komité, hvor vi har gjort meget ud af at få løftet en dagsorden om, at vi skal blive bedre til at forklare advokatens rolle, og at uafhængigheden er vigtig. Det har taget et par runder om mødebordet. Både at få forklaret, hvad vi vil med det, og få de andre lande med på den, men nu er vi på samme linje,” fortæller Per Hemmer.

Han oplever også et styrket samarbejde med de andre nordiske lande, når der skal opnås enighed i CCBE. Udover fælles synspunkter i forhold til retssikkerhed, menneskerettigheder og netop uafhængighed, så er der også enige om eksempelvis bæredygtighed og digital udvikling.

“Det gør, at vores stemme bliver

PER HEMMER

Formand for internationalt udvalg og medlem af Advokatrådet. Advokat (H) og partner i Bech-Bruun med speciale i energiret og klima.

12

bedre hørt i CCBE, fordi der er mere vægt bagved. Det er ikke nødvendigvis alt, vi er enige om, men der er mange områder, hvor vi har den samme grundholdning.”

Retssikkerhed er den røde tråd

Det er små to år siden, at Per Hemmer blev medlem af Advokatrådet og formand for rådets internationale udvalg. Med posten følger en række møder med CCBE om vigtige emner for advokater i hele Europa, der også angår de danske advokater. Dem arbejder CCBE for, at EU-Kommissionen skal interessere sig for og samarbejde om.

“I internationalt udvalg er vores opgave at følge udviklingen, der er i europæisk regi, og selvfølgelig også forsøge at påvirke den i det omfang, det er relevant. Derudover skal vi formidle viden og information til Advokatrådet og eksekvere på de dagsordener, som har betydning for danske advokater,” forklarer Per Hemmer.

“Retssikkerhed og menneskeretigheder er den røde tråd i alt, hvad CCBE-samarbejdet handler om, og for

nylig blev advokat Jonas Christoffersen valgt til at repræsentere danske advokater i Human Rights-komitéen,” siger Per Hemmer.

En vigtig opgave i den sammenhæng er, at udvalget hvert år bidrager til EU-Kommissionens årlige Rule-of-law-rapport med oplysninger om, hvor det halter med retssikkerheden i Danmark.

“Vi har netop indsendt information til rapporten for 2023, hvor vi sætter lys på de uacceptabelt lange ventetider ved domstolene og også pointerer, at der er mangel på advokater i landområderne i Danmark, og at det er væsentlige retssikkerhedsmæssige problemer,” forklarer han.

Nogle af komitéernes temaer fylder mere i dansk regi end andre. Derfor har internationalt udvalg lagt vægt på en række strategisk udvalgte områder, som har afgørende betydning for danske advokater.

“Det har været en god oplevelse at se, hvordan vi har fået etableret et virkelig godt samarbejde og skabt et integreret team – også med de eksterne

danske komitémedlemmer. Vi kommer fra hele landet og fra helt forskellige advokatfirmaer og virksomheder. Det er meget stærkt, at vi med vores forskellige baggrund samarbejder om den internationale dagsorden på en måde, som efter min mening er vellykket,” siger Per Hemmer.

Udsyn til verden er nødvendigt

I takt med, at europæisk lovgivning i stigende grad påvirker dansk lovgivning, og dermed danske advokaters arbejde, er et internationalt udsyn en nødvendighed for advokater i Danmark. Alligevel ser Per Hemmer tegn på, at interessen for CCBE-arbejdet stadig er begrænset i den travle advokats hverdag.

“Danske advokater er nødt til at interessere sig for det internationale arbejde. Det er jo ikke til at komme udenom, uanset om man synes om det eller ikke.”

Han er dog fortrøstningsfuld, når han ser på fremtiden.

“I min egen generation, da jeg læste jura, var der mange, der forklarede, at

de havde valgt jurastudiet, for der var de sikre på, at de ikke skulle læse noget på engelsk. Det er heldigvis helt anderledes og virker jo fuldstændig uhørt i dag, hvor vi alle sammen er påvirket af globalisering. Jeg ser ret positivt på det internationale engagement fremadrettet, fordi de unge advokater har langt mere fokus på den internationale dagsorden. Det sker allerede på jurauddannelsen, hvor de fleste tager et semester udenlands. Det var helt ukendt i min generation.”

Per Hemmer har selv langvarig international erfaring, og han valgte som ung advokat at læse en LL.M. i USA. Han har for nylig afsluttet et semester i Washington DC, hvor han har studeret foreign policy på Maxwell School of International Relations.

”Tilsvarende er der jo en hel del erfarne advokater, der er mere internationalt orienteret i dag, og det vil være med til at løfte den internationale dagsorden også i Advokatrådets regi. Det er meget opløftende, at vi har fået flere unge folk med i internationalt udvalg sammen med yngre kræfter i nogle af komitéerne. Så det ser jeg meget positivt på.”

Hvis ikke advokater er engagerede i den internationale udvikling, vil konsekvensen være til at mærke.

“Vi vil jo komme bagud i forhold til udviklingen. Nu føler jeg faktisk, at vi er på forkant. Udvalgets medlemmer er øjne og ører ude i CCBE-regi. Vi er velorienterede, og derfor er Advokatrådet velorienteret om, hvad der foregår på den internationale dagsorden. Det gør også, at vi er forberedte, når der er nye initiativer i gang, og gennem CCBE kan vi være med til at påvirke dagsordener og løse advokaters udfordringer.” ♦

MEDLEMMER AF INTERNATIONALT UDVALG

- Advokat **Per Hemmer** (formand)
- Advokat **Liv Dyrhaug-Klargaard**
- Advokat **Anne Birgitte Gammeljord**
- Advokat **Sonny Gaarslev**
- Advokat **Jørgen Bek Weiss Hansen**
- Advokat **Randi Bach Poulsen**
- Advokat **Morten Lau Smith**
- Advokat **Bolette Wildt**

CCBE Council of Bars and Law Societies of Europe

- Er sammenslutningen af europæiske advokatsamfund og repræsenterer mere end 1 mio. advokater fra 45 forskellige lande, hvoraf 31 er fuldgyltige medlemmer, og resten er associerede.
- Er advokaternes stemme ift. EU-institutionerne og en generel vogter af retssikkerhed i medlemslandene.
- Arbejder for at beskytte og fremme demokratiske grundprincipper og retssikkerhed.
- Danmark er repræsenteret af 15 advokater i 18 ud af de i alt 27 nuværende CCBE-komitéer og udvalg, både af medlemmer fra internationalt udvalg og af eksterne danske advokater, som har den enkelte komités tema som speciale.
- For hver gang, der er en ledig post for en dansk repræsentant i CCBE, bliver det slået op hos Advokatsamfundet.

Vær klar til store forandringer

Morten Lau Smith virker gennem den danske delegation i komitéen 'Corporate Social Responsibility' (CSR) i CCBE-regi blandt andet for at forberede danske advokater på kommende EU-lovgivning med nye krav om bæredygtighed.

Omfattende regler omkring bæredygtighed vil i de kommende år komme væltende fra EU. Virksomheder og deres rådgivere har travlt med at forberede sig for at stå rustet til fremtidige krav.

“Man bør være meget opmærksom på udviklingen på området for CSR i bredeste forstand og de krav til virksomheder, den fører med sig. Vi skal blive endnu mere opmærksomme på de sammenhænge, hvor vores rådgivning skal eller bør fremhæve CSR-vinkler over for klienterne. Ny EU-lovgivning om rapporteringsregler er på vej og snart følger krav om, at virksomhederne selv skal foranstalte særlig CSR-relateret due diligence – altså egne undersøgelser om, hvorvidt virksomheden og forsyningskædens virksomheder lever op til bæredygtighedskravene,” siger advokat

Morten Lau Smith, medlem af Advokatrådets internationale udvalg.

Det handler ikke kun om virksomhedernes rådgivningsbehov men også om, hvilke tanker advokatfirmaerne selv kan gøre sig om egen ansvarlighed, når det gælder for eksempel menneskerettigheder, miljø, klima, diversitet mv.

CSR og uafhængighed i forening

“Generelt bør samfundsvalgte adfældsregler ikke gøre indgreb i fundamentale retsprincipper og sikring af advokaternes mulighed for at kunne være til rådighed for uafhængig bistand til borgerne. Dét kan advokaterne selvfølgelig ikke omvendt bruge som undskyldning for blankt at afvise selv at skulle forholde sig til forpligtelserne. I CSR-komitéen forsøger vi at udstyre medlemslandenes advokatsamfund med inspiration til, hvordan advokaterne kan opfordres til at gøre sig tanker om egen ageren i forhold til CSR-dagsordenen med udtrykkelig respekt for grundlæggende regler for advokatgerningen.”

“Til gengæld bør advokaterne ikke skulle tåle kritik, der alene udspringer af en konstatering af, at klienten tilsyneladende ikke lever op

til CSR-relaterede regler, normer eller idealer. Men i en tid, hvor omdømme og image-pleje fylder mere og mere på den kommercielle dagsorden, vil advokaterne nok også her risikere at kunne komme under pres. Der gemmer sig retlige, principielle, moralske, etiske, klientpolitiske og forretningsmæssige udfordringer – men også muligheder – i omverdenens såvel positive som negative interesse. Og er dét spørgsmål, som advokaterne bør tilstræbe at have en fælles holdning til eller ej?,” spørger Morten Lau Smith.

Samtidig er han som medlem af den danske delegation i CCBE-komitéen ‘European Lawyers’ også dér i berøring med påtrængende spørgsmål. Blandt andet om behovet for at værne om advokaters uafhængighed, om advokaters særlige rolle i samfundet og om advokaters omdømme generelt, som han ser er for nedadgående.

“Min fornemmelse er, at der virkelig kommer til at ske omvæltninger i vores branche. Udefrakommende konkurrenter, myndigheders krav om nedbrydning af ‘barrierer’, legaltech – udfordrerne står i kø – og forandringerne tid er lige på trapperne. Det kræver omstillingsparathed. Og det er nu, vi skal finde ud af, hvordan vi kan agere i det.” ♦

Det digitale tog ruller

Jørgen Bek Weiss Hansen arbejder i CCBE-regi for at finde balancen mellem at byde den digitale udvikling velkommen og pege på behov for regulering dér, hvor den får retssikkerheden til at skride.

Smart contracts, cloud, metaverse, new Privacy Shield, ChatbotGPT. Er det volapyk for dig som advokat, så er det tid til at vågne. Digital træning for advokater er ikke til at komme udenom, for kunstig intelligens (AI) er her for at blive, og den sniger sig ind allevegne, ikke bare i samfundet, men også i retssystemet.

Med udviklingen følger også ny lovgivning, og for at give danske advokater indflydelse på EU-lovgivningen om *legal tech* sidder Jørgen Bek Weiss Hansen som repræsentant for Advokatrådets internationale udvalg i to CCBE-komitéer, der hænger sammen: *Future of the Legal Profession and Legal Services* og *IT Law*.

“Når vi drøfter kunstig intelligens i komitéerne, er det mest ud fra, hvad det betyder for standen, for retssikkerheden og de fundamentale rettigheder,” siger han.

Det digitale tog ruller, og udviklingen er ikke noget, man behøver at frygte, så længe man er opmærksom.

“Indtil videre er det jo ikke sådan, at man som advokat bliver erstattet af en robot, der kan alt det samme som en advokat og kan arbejde til den halve løn. Det kommer mere til at være en værktøjskasse med redskaber i, som man skal være god til at bruge. For hvis man ikke gør det, så er der nogle andre, der kan finde ud af at gøre det.”

Ved hvad dommeren tænker

Et eksempel er *equality of arms*. Her ser man i USA allerede eksempler på, at advokater har digitale redskaber med i retten, som deres modpart ikke har:

“Det kan være noget forbandet godt kunstig intelligens, hvor advokaten

stort set bare skal sidde og læse op, fordi den har allerede luret, hvordan dommeren dømmer i en bestemt slags sager, hvor mange penge han normalt giver i erstatning osv. Blandt andet *Lex Machina* kan nogle spændende ting. Så har den ene part en masse information, som den kunstige intelligens har gennemtrawlet og analyseret, og som den anden part ikke har. Nogle advokatkontorer har jo i forvejen flere ressourcer og medhjælpere til deres sager end andre, men med AI kan forskellen blive endnu større. Der er også eksempler på, at politiet har adgang til kunstig intelligens, men det har forsvareren i en straffesag ikke – hvordan sørger vi så for, at de også har mulighed for at få adgang til det. Det er noget af det, vi drøfter,” forklarer Jørgen Bek Weiss Hansen.

Algoritme med fordomme

I komitéerne kigger de på konkrete eksempler, der er til fare for retssikkerheden. For kunstig intelligens såsom algoritmer har også bias. Det er der eksempler på i Europa:

“I Holland brugte skattemyndigheden i 2020 noget forfærdelig kunstig intelligens til at finde ud af, om folk snød med deres børnebidrag. De mente så, at der var en masse, der havde snydt, og en stor gruppe forældre primært med indvandrerbaggrund blev opkrævet at betale en masse penge tilbage, og det skabte postyr. Men det viste sig, at der var fejl i algoritmen, og at den var diskriminerende. Igen er der et problem med *equality of arms*, for de familier havde jo ikke selv en chance for at opdage den fejl, hvis ikke myndighederne selv havde fundet den.”

Flere fordele ved AI

Jørgen Bek Weiss Hansen ser dog langt flere fordele end ulemper ved den digitale udvikling.

“Den kan frigøre nogle ressourcer, så advokater kan hjælpe flere, og den kan skabe nye forretningsmuligheder. Men der er nogle advokater – særligt fra lande, som ikke er så langt fremme i den digitale udvikling – som ikke vil have noget med den at gøre og for eksempel mener, at kontrakter stadig skal overleveres personligt og læses op, og at der ikke må underskrives med digital signatur. Men det nytter jo ikke at stille sig i vejen for digitaliseringen. Det er ligesom at stille sig foran en flodbølge. Det drukner man bare i. Så hellere prøve at finde ud af, hvordan vi selv kan bruge det til at gøre vores forretning bedre. Og hvordan vi kan være med til at påvirke reguleringen, så den er fornuftig. I komitéen drøfter vi, hvordan vi finder balancen i dette.”

Det gælder om at regulere dér, hvor det er nødvendigt, og hvor retssikkerheden er sat på spil og at lempe dér, hvor det er til fordel for iværksætteri og innovation.

Derudover har komitéen fokus på emner som: *metaverse*, *smart contracts*, *attractiveness of the profession of lawyers*, *new Privacy Shield* mm.

“Det er emner, som vil berøre de fleste advokater, så der er nok at tage fat på. Hvis det er volapyk, kan man prøve at google det.” ♦

NY KONVENTION SKAL SIKRE ADVOKATERS UAFHÆNGIGHED

Tekst Camilla Bergsagel Nielsen · Foto Jeppe Carlsen

Nye internationale regler skal fungere som løftestang for beskyttelsen af advokater og deres uafhængighed. Arbejdet med at udforme reglerne, som har kurs mod at blive en egentlig konvention, er i fuld gang, og Nicolai Pii, fagdirektør i Advokatsamfundet, repræsenterer Danmark i arbejdet.

16 **E**n risiko for trusler, chikane og overfald hører med til hverdagen for en del advokater i lande, som har en utilstrækkelig beskyttelse af advokater. Det skal et nyt internationalt regelsæt i form af en advokatkonvention forsøge at ændre. Konventionen har været på tale i flere år, men i 2022 blev arbejdet formaliseret i en ekspertgruppe nedsat af Europarådet. 15 af Europarådets 46 medlemslande er en del af

ekspertgruppen, hvis arbejde følges af observatører, herunder NGO'er og internationale advokatorganisationer.

“Hvis det lykkes at få medlemsstaterne til at ratificere advokatkonventionen, er der tale om de allerførste juridisk bindende internationale regler om beskyttelse af advokater. Det er en meget vigtig milepæl, for advokater er en udsat gruppe. Jeg tror, at reglerne vil få stor betydning for advokater

i en række lande, da stater vil forpligte sig til at håndhæve advokaters uafhængighed og beskytte advokater, når de oplever trusler og vold,” siger fagdirektør i Advokatsamfundet Nicolai Pii, som Justitsministeriet har udpeget som den danske repræsentant til ekspertgruppen.

Det overordnede formål med advokatkonventionen er at beskytte advokater og deres uafhængighed ud fra et

hensyn til klienterne.

“Grundlæggende handler reglerne om at beskytte advokater, for at de kan varetage klienternes interesser frit og uafhængigt. Advokater kan opleve, at stater og private aktører forsøger at hindre dem i at udføre deres arbejde eller blander sig i det fortrolige forhold, der skal være mellem advokat og klient,” forklarer Nicolai Pii.

Som eksempel nævner han, at der kan være stater, som forsøger at påvirke advokater eller alternativt få advokater afbeskikket af politiske grunde, eller fordi de har en interesse i de menneskerettighedssager, advokaterne er involveret i. Der kan også være tilfælde, hvor private organisationer eller personer gennem trusler prøver at modarbejde en advokat, der eksempelvis repræsenterer

en klient tiltalt for pædofili.

“Alle har ret til uafhængig advokatbistand, og det er et betydeligt retssikkerhedsmæssigt problem, når advokater bliver afskrækket fra at forsvare en bestemt gruppe klienter,” siger Nicolai Pii.

Som arbejdet med konventionen skrider frem, ser det ifølge Nicolai Pii ud til, at konventionen kommer til at indeholde grundlæggende bestemmelser om beskyttelse af såvel advokaters, advokatsamfunds og disciplinærsystemers uafhængighed.

“Uafhængige advokatsamfund er en forudsætning for uafhængige advokater. På samme måde skal der være et uafhængigt disciplinærsystem for at forhindre, at det er staterne, der straffer advokaterne disciplinært.”

Selvom et land som Danmark har en

høj grad af beskyttelse af advokater og deres uafhængighed, skal man ifølge Nicolai Pii huske på, at beskyttelsen i Danmark primært hviler på generelle principper om, hvordan en retsstat fungerer.

“Hvis pludselig det politiske flertal mener, at det ikke skal være sådan længere, er det eneste forsvar, man har, retsstatsprincipperne. Derfor kan en advokatkonvention med folkeretligt bindende regler være med til at fremtidssikre beskyttelsen af danske advokater,” siger han.

Når ekspertgruppen er færdig med sit arbejde, sandsynligvis i 2024, skal Europarådet behandle konventionen med alt, hvad det indebærer i form af høringer mv. En egentlig ikrafttrædelse af konvention ligger derfor formentlig yderligere nogle år ud i fremtiden. ♦

Det er en meget vigtig milepæl, for advokater er en udsat gruppe.

Retsforbeholdet placerer Danmark i skyggen

Tekst Camilla Bergsagel Nielsen · Foto Jeppe Carlsen

Ringere retssikkerhed og ingen indflydelse. Advokater i CCBE-komitéerne fortæller her om konsekvenserne ved det danske retsforbehold. I straffesager halter retssikkerheden flere steder, og forbeholdet komplicerer arbejdet som kurator. Også familie- og arveretsområdet ser udfordringer.

For godt tre årtier siden stemte danskerne i første omgang nej til Maastrichttraktaten, som udvidede det, der dengang hed EF-samarbejdet. Derefter blev de danske EU-forbehold, herunder retsforbeholdet, en realitet.

Retsforbeholdet betyder i dag, at Danmark ikke er med i EU's samarbejde om grænsekontrol, udlændingepolitik, civilret, politi og strafferet. I en årrække har Danmark kunnet deltage i det retlige samarbejde, fordi der var tale om et mellemstatsligt samarbejde, som blandt andet betyder, at de enkelte lande skal godkende og vedtage nye regler. Med Lissabontraktaten, som trådte i kraft i 2009, blev EU-samarbejdet som udgangspunkt overstatsligt. Det betyder, at EU kan lave regler, uden at de først skal godkendes i hvert land. Dermed står Danmark nu i højere grad end tidligere uden for EU-samarbejdet.

Advokaten har stillet justitsminister Peter Hummelgaard (S) en række spørgsmål vedrørende retsforbeholdets konsekvenser og om, hvorfor Danmark ikke indfører de samme regler som EU på strafferetsområdet og dermed hæver retssikkerhedsniveauet til EU's minimumsniveauer. Justitsministeriet oplyser, at det ikke har været muligt at få ministerens kommentarer til emnet.

KONKURSRET

Til skade for dansk erhvervsliv

Ingen fordele, kun ulemper. Sådan stempler advokat Anne Birgitte Gammeljord med speciale i insolvensret retsforbeholdet, som forhindrer Danmark i at være en del af EU's konkursforordning.

“Arbejdet som kurator bliver mere kompliceret, omkostningerne stiger, og der er stor risiko for ikke at få adgang til penge og andre aktiver placeret i EU-lande. Det er klart til skade for dansk erhvervsliv og også for provenuet til den danske stat at stå uden for forordningen,” siger Anne Birgitte Gammeljord, som er medlem af Advokatrådets internationale udvalg og formand for CCBE's vedtægtsgruppe.

Konsekvenserne ved retsforbeholdet omfatter i hovedtræk kun EU-lande uden for Norden, da en nordisk konvention fra 1933 sikrer anerkendelse af konkurser på tværs af Norden. Anne Birgitte Gammeljord arbejder i øjeblikket med et konkursbo med fast ejendom i Frankrig, der som udgangspunkt ikke anerkender den danske konkurs.

“Derfor skal jeg bruge penge på at involvere en fransk advokat, som skal indlede en proces i det franske retssystem for at få en fransk domstol til at anerkende mig som kurator og mine beføjelser til at handle på boets vegne. Hvis vi var en del af forordningen, ville

andre EU-lande anerkende konkursen med det samme.”

Anne Birgitte Gammeljord fortæller, at det er forskelligt fra EU-land til EU-land, hvilke krav domstole stiller til en anerkendelse, og det kan langtfra altid svare sig at betale de omkostninger, der skal til for at få anerkendelsen gennemført. Nogle lande er mindre restriktive end andre, men som følge af den manglende gensidige anerkendelse er det aldrig let.

“Det kan betyde, at vi ikke kan få adgang til aktiver i udlandet og til at sælge dem. Så går konkursboet og dermed kreditorerne, som tit er Skat, lønmodtagere eller almindelige forretningsdrivende, glip af pengene. Det kan godt være, at virksomheder kan trække tabet fra i skat, men det betyder, at vi alle i sidste ende kommer til at betale,” siger hun og uddyber, at hendes advokatfirma ofte støder på den slags udfordringer i forbindelse med et dansk konkursramt selskab med udenlandske aktiver, som også kan være bankindeståender eller debitorer.

En anden ulempe ved at stå uden for konkursforordningen er ifølge Anne Birgitte Gammeljord, at Danmark ikke er en del af arbejdet med det fælles europæiske insolvensregister, som man kan få adgang til gennem den europæiske e-justice-portal, svarende til statstidende i Danmark.

“Du kan risikere ikke at gøre dit krav

gældende på den rigtige måde, for det kan være svært at gennemskue reglerne, da de varierer i de enkelte lande. På nuværende tidspunkt arbejdes der i EU på et udbygget system, som harmoniserer oplysninger omkring insolvensbehandling, uanset hvor i EU-processen foregår. Men vi er udenfor.”

FAMILIERET

Et brud på retssikkerheden for offeret

Hvis en mor er rejst på ferie til Spanien med sine børn efter en skilsmisse fra faren, kan faren frit rejse efter dem og chikanere dem, selv hvis han skulle have et tilhold mod at opsøge sin eks-kone efter at have udøvet fysisk eller psykisk vold. Forklaringen ligger i, at Danmark står uden for EU's politisamarbejde på grund af retsforbeholdet.

“Hvis den ene part i for eksempel en skilsmisse-, samværs- eller bopæls-sag rejser på ferie i et andet EU-land, er den anden part ikke bundet af det danske tilhold, hvis vedkommende er fulgt efter. En overtrædelse af tilholdet i udlandet kan derfor ikke straffes. Det medfører et brud på retssikkerheden for offeret, som ikke er beskyttet,” fortæller advokat Liv Dyrhaug-Klargaard, som er medlem af Advokatrådets internationale udvalg og Advokatsamfundets repræsentant i CCBE's arve- og familieretskomité.

Et ugyldigt tilhold er ifølge Liv Dyrhaug-Klargaard en af de eneste konsekvenser, hun har oplevet på det familieretlige område ved forbeholdet.

En stor del af sagerne på hendes bord, der går på tværs af landegrænser, er reguleret af andre konventioner.

“Retsforbeholdet giver ikke udfordringer i mit daglige arbejde som advokat. Jeg arbejder blandt andet meget med sager om børnebortførelser, som er et område reguleret af Haagerkonventionen,” forklarer hun.

Alligevel ser hun gerne, at Danmark afskaffer forbeholdet:

“Problemet er, at Danmark står fuldstændig uden for indflydelse i det arbejde, EU foretager på familieretsområdet.”

STRAFFERET

Danmark er bagud på retssikkerheden

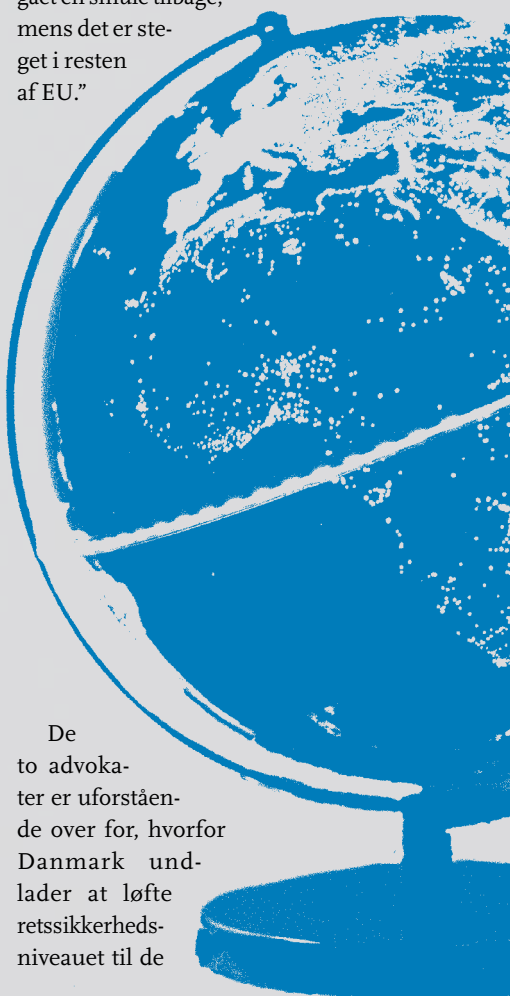
“I Danmark er der jo ingen retssikkerhedsmæssige problemer. Det går jo meget godt,” sagde advokat Jakob S. Arrevad højt, da han til et fagligt arrangement i den polske hovedstad Warszawa i 2011 for første gang hørte om Stockholmprogrammet, som fastsatte en køreplan med henblik på at styrke mistænkt eller tiltalt proceduremæssige rettigheder i straffesager. Dengang så han intet behov for, at EU gennem direktiver skulle fastsætte regler om retssikkerhed, der også gjaldt for Danmark.

“Men virkeligheden er, at EU siden 2011 har overhalet Danmark med indførelsen af seks direktiver, der forbedrer retssikkerheden i straffesager. For hvert eneste direktiv, der er kommet, har Danmark bare stået stille,” siger Jakob S. Arrevad, som sammen med

advokat Katrine W. Gottlieb repræsenterer Advokatsamfundet i CCBE's strafferetsudvalg. Begge sidder i dag også i Advokatrådets strafferetsudvalg. Katrine W. Gottlieb er enig med Jakob S. Arrevad:

“Vi er gået fra at være et foregangsland til, at retssikkerhedsniveauet de seneste 10 år har stået stille eller er gået en smule tilbage, mens det er steget i resten af EU.”

De to advokater er uforstående over for, hvorfor Danmark undlader at løfte retssikkerhedsniveauet til de

minimumsniveauer, EU fastsætter i direktiverne, herunder direktiverne om uskyldsformodningen og om retssikkerhedsgarantier for børn.

“Jeg ser ingen gode grunde til at undlade at implementere direktiverne fuldt ud, andet end at det koster penge,” siger Katrine W. Gottlieb. Jakob S. Arrevald tilføjer:

“Retsforbeholdet forhindrer jo ikke, at vi på nationalt plan følger med resten af Europa og i det mindste indfører de minimumsregler, som er gældende i lande omkring os.”

Som eksempel på et område, hvor der er besluttet at tale om en tilbagegang i forhold til retssikkerheden, nævner de begge tolkeområdet.

“Vi er et bekymrende sted med tolkesituationen og adgangen til at få oversat retsakter og andre væsentlige dokumenter i Danmark i forhold til resten af EU, hvor tolkedirektivet fastsætter et højere niveau af retssikkerhedsgarantier,” siger Katrine W. Gottlieb, mens Jakob S. Arrevald supplerer:

“Den manglende implementering af tolkedirektivet gør, at sigtede og tiltalte risikerer at få udleveret dokumenter på et uforståeligt sprog. De bliver måske varetægtsfængslet og lærer først efterhånden, hvordan hverdagen fungerer, fordi de ikke forstår sproget.

Sådan er systemet fra top til bund, og den manglende interesse for dette aspekt gør, at retssystemet ikke fungerer optimalt i forhold til at sikre en proces med en høj grad af retssikkerhed og en retfærdig rettergang.”

Blandt andet skal EU-lande ifølge direktivet fremme en fyldestgørende tolke- og oversættelsesbistand ved eksempelvis at oprette registre over tolke med passende kvalifikationer. Ved udgangen af 2015 ophørte beskikelsesordningen for translatører, så tolke i retten ikke længere har kvalitetsstempellet ‘statsautoriseret translatør’.

“Der er ingen kvalitetskontrol længere. Der er selvfølgelig dygtige tolke ind i mellem, men det vil højne kvaliteten, hvis vi genindførte autorisationsordningen og flere af de nedlagte tolkeuddannelser,” siger Jakob S. Arrevald.

Han vurderer, at Danmark på lang sigt kan risikere at blive dømt i nogle sager ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol for ikke at have forbedret de processuelle rettigheder:

“Systemet fungerer sådan, at EU-regler og EU-Domstolens domme indgår i, hvad Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol anvender som gældende ret, så i sidste ende kan lande, der ikke følger de regler og den retspraksis, der er almindeligt gældende i alle de andre lande, blive tvunget til at gøre det alligevel.”

ARVERET

Arv over grænserne er besværligt uanset hvad

“I teorien er idéen med et fælles europæisk arvebevis god,” mener advokat Marianne Bruun Jensen, som har mange års erfaring med dødsboskifte og repræsenterer Advokatsamfundet i CCBE’s arve- og familieretskomité. Som advokat oplever hun, at praksis er en anden. Derfor vurderer hun, at Danmark på dødsboskifteområdet – i modsætning til andre retsområder – ikke går glip af noget ved at have et retsforbehold og dermed stå uden for

EU’s arveretsforordning.

“Idéen var, at et fælles arvebevis skulle gøre det meget lettere at håndtere dødsboskiftesager og tilgå aktiver i udlandet. Hvis det reelt var tilfældet, ville Danmark gå glip af noget ved at stå uden for arveretsforordningen. Dog har det vist sig, at udstedelsen af et arvebevis er tidskrævende og besværligt,” siger Marianne Bruun Jensen.

Et tilfælde, hvor det europæiske arvebevis ifølge hende, kan være en fordel, er, hvis et dødsbo indeholder aktiver – typisk ejendomme og dertilhørende bankkonti – i for eksempel Spanien, Italien og Frankrig, og skiftet bliver håndteret i et fjerde EU-land.

“Så kan du nøjes med at få udstedt ét arvebevis, der gælder i alle tre lande, og så har du optimeret hele processen en smule. Men der er ikke mange personer, der ejer ejendomme i flere forskellige lande, og hvis de gør, har de typisk håndteret det mere hensigtsmæssigt for eksempel ved at oprette et selskab, som er lettere at håndtere i forbindelse med et skifte.”

Ud over blandt andet dette eksempel er arvebeviset ifølge Marianne Bruun Jensen “ligegyldigt” i forhold til Danmark, og arveretsforordningen ville derfor ikke have haft den store betydning, hvis Danmark var med, fordi beskatningsretten ikke er omfattet af forordningen.

“Den forordning, som giver hjemmel til arvebeviset, er et kompromis som så meget andet, og det har i dette tilfælde resulteret i, at beviset er blevet så kompliceret, at det er meget svært at udfylde. Derfor er arvebeviset mindst lige så tidskrævende som den “gammeldags” dokumenthåndtering med apostillering og notarpåtegning, som Danmark fortsat benytter”, siger hun. ♦

**ANNE BIRGITTE
GAMMELJORD**

Advokat (H) og partner i Gammeljord Advokater. Er specialiseret inden for insolvensretten, medlem af Advokatrådets internationale udvalg og formand for CCBE's vedtægtsgruppe.

**LIV DYRHAUGE-
KLARGAARD**

Advokat hos Meyn Advokater med speciale i familieret. Er medlem af Advokatrådet og det internationale udvalg. Advokatsamfundets repræsentant i CCBE's arve- og familieretsudvalg.

KATRINE W. GOTTLIEB

Advokat (L) og specialiseret inden for strafferet. Arbejder hos Lundgrens. Er medlem af Advokatrådets strafferetsudvalg såvel som CCBE's strafferetsudvalg.

JAKOB S. ARREVAD

Advokat (H) med speciale i strafferet. Driver Arrevad Gottlieb Advokatfirma. Er medlem af Advokatrådets strafferetsudvalg og af CCBE's strafferetsudvalg.

**MARIANNE BRUUN
JENSEN**

Advokat (H) og specialiseret i privatret og insolvensret. Arbejder hos Gammeljord Advokater og er medlem af CCBE's arve- og familieretsudvalg.

Et godt valg for den,
der ikke længere
kan vælge selv

Er du **væрге**, **formueforvalter** eller **husadvokat**? Så kan Trolle Care være et godt og omsorgsfuldt tilvalg for din klient.

Vi tilbyder privat sygepleje overalt i Danmark og på alle tider af døgnet. Opgaverne spænder vidt, men udgangspunktet er altid det samme: Vi møder hvert eneste menneske med interesse og

respekt, og når vi skilles, er det et bedre sted end der, hvor vi trådte til. Vi vil ikke bare gøre vores arbejde. Vi vil gøre en forskel.

Læs om alt det, vi tilbyder, på **trollecare.dk**, eller ring til os på **+45 7027 2034** og hør, hvordan vi kan hjælpe.

– der skal ikke så meget til

IBA gør danske advokater bedre

Tekst Isabel Fluxá Rosado Foto Jeppe Carlsen

For nogle advokater er det globale netværk for advokater IBA (International Bar Association) mere end en årlig konference med møder og fest. Lise Lotte Hjerrild har været aktiv i IBA i en årrække, og det har gjort hende til en bedre advokat.

22

Det, der startede som en mission for at få flere internationale klienter til firmaet, er blevet til et langvarigt engagement for retssikkerhed og diversitet. Lise Lotte Hjerrild, advokat og partner i Horten, er i dag formand for IBA's *Women Lawyer's Committee*. Hun er også med i komitéerne *Lawfirm Management* og *Corporate M&A*. Hun har været med til at bringe diversitet på dagsordenen i det globale netværk såvel som i Danmark, og hun kan se, at engagementet gør en forskel, også for hendes firma.

“Hold nu op, hvor bliver man klogere af at tale med især yngre advokater i hele verden. De har nogle helt andre perspektiver og prioriteter, end vi har her i Danmark. Det er så inspirerende med sådant et 360 graders input, og jeg har bragt meget af det ind i huset her. Det har bidraget til en foryngelse og en forandring af vores mindset, og det har IBA faciliteret inspiration til. Man får kulturel indsigt, og jeg mener, at det gør én til en bedre rådgiver,” fortæller hun.

Firmaet har som eksempel lagt en strategi ved navn *Find A Way*, som blandt andet har betydet, at

advokaterne skal kunne træde et skridt ud af komfortzonen og turde gå med klienterne ud på den tynde is.

noget andet for vores klienter end bare at være advokaten, der holder sig inden for de sikre grænser.”

Fra gedemarked til speed-dating

Lise Lotte Hjerrild startede med at deltage i IBA's årlige konferencer for en del år tilbage. Horten havde på det tidspunkt behov for at opbygge et internationalt netværk. Den første konference, hun deltog i, foregik i Dubai.

“Det var et gedemarked for nu at sige det mildt. 5-6000 mennesker hulter til bulter over det hele. Det er jo som udgangspunkt en uges advokater på speed-dating. Man mødes og holder kaffe- og frokostmøder i en time ad gangen, og så går man videre og taler med de næste. Om aftenen går man til receptioner og fester, og så tager man hjem i flyet og kan næsten ikke huske, hvad man selv hedder. Hvis man kun deltager den ene gang om året, kan man blive fuldstændig forvirret på et højere plan,” griner hun.

Men missionen lykkedes. Det internationale netværk blev etableret. Allerede efter første IBA-besøg steg omsæt-

ningen fra internationale kunder, og det er den fortsat med år for år og ligger

LISE LOTTE HJERRILD

Advokat og partner i Horten. Rådgiver danske og internationale klienter om virksomhedsoverdragelser, kapitalmarkeder, selskabsret og ESG. Formand for Women Lawyers' Committee i IBA og en del af IBA's øverste ledelse (management board).

i dag omkring 30 procent højere.

Den næste årlige konference, Lise Lotte Hjerrild deltog i, foregik i Dublin, og her gjorde hun en ekstra indsats for at finde de komitéer, der var interessante for hende, og hvor der manglede danskere.

“Der havde jeg fået gjort mit forarbejde. Jeg arbejder med corporate M&A, så for mig var det umiddelbare at søge den vej. Men de havde i forvejen en dansker i komitéen, og vi kunne som et lille land ikke få to. Så jeg måtte prøve noget andet. Så faldt jeg over *Women Lawyer's Interest Group*. Det har altid ligget mit hjerte nært at gøre noget for diversiteten – for når man har været M&A-advokat i vores branche i rigtig mange år og har siddet som eneste kvinde i alle sammenhænge, så erkender man, at man er nødt til at gøre noget. Det er et fåtal af kvinder, der når til tops i advokatbranchen. Jeg var selv den første kvindelige partner hos Horten, og siden er der kommet en del andre til, men der skal gøres mere.”

Hun rakte selv ud til kvindekomitéen i Dublin og inviterede på afternoon tea med pink champagne.

“Jeg fik gjort mig tilstrækkelig interessant til, at jeg fik et officership og startede så 1. januar året efter. Man kommer ikke bare ind midt i et år, men rejsen startede fra nederste trin i en ikke så stor komité. Vi var om trent otte på det tidspunkt. I dag er vi tyve officers.”

Lise Lotte Hjerrild er i dag formand

for komitéen og havde i september stor succes med at arrangere konferencen *Women in leadership* i IBA-regi i København. Her deltog kvinder fra hele verden, og der var solid opbakning fra de danske advokatkontorer.

En dagsorden for enhver advokat

Lise Lotte Hjerrild opfordrer danske advokater til at engagere sig i IBA-komitéerne, for der er plads til flere.

“Det er svært ikke at blive engageret i IBA, for der er alverdens dagsordener. Det gælder blot om at finde ud af, hvad der interesserer og engagerer dig.”

“Det, som IBA kan, er, at man bliver knyttet meget tæt til de mennesker, man sidder i komité med. Det er et krav, at komitéerne er diverse, og det er på køn, geografi og etnicitet, religion og seksualitet – de to sidste er lidt svære, når man ikke må spørge ind til det. Men i min komité dækker vi samtlige kontinenter og etnicitetsgrupper. Det er *truly* global. Jeg ved, hvem jeg skal ringe til i South Pacific eller Afrika, og hvis det ikke lige er dem, så har de nogle regionale forbindelser. Her i efteråret fik jeg en forespørgsel, om jeg kunne komme op med en kvinde, der havde speciale i *aerospace law*. Jeg tænkte, at det ville blive svært, men jeg fik op til flere kvalificerede kandidater. Folk, som er engageret i IBA, er som regel også regionalt og hjemligt engageret. Du får simpelthen et super netværk.”

Komitéerne mødes online cirka en time en gang om måneden og har udover en årlig konference for alle

medlemmer og så et til to ekstra fysiske møder hvert år.

“Det er her, vi laver policy making og kommer ind til kernen af, hvad der er interessant i IBA-sammenhæng. Du får kognit 5-7000 mennesker ned til 3-500 virkelig engagerede, og det er de samme, man mødes med år efter år. Man får skabt nogle meget faste og tillidsfulde relationer, hvor man ved, hvem man godt kan sende en sag eller en klient til, og om de tænker og agerer på samme måde som en selv.”

Sidste år blev den store årlige konference afholdt i Miami, og den var ifølge Lise Lotte Hjerrild et noget mindre gedemarket end før i tiden.

“Der er etableret meget mere struktur omkring den årlige konference. Den er i minutøst planlagt hjemmefra, og vi prioriterer i langt højere grad *one-on-one*-møder med vores veletablerede forbindelser.”

Diversitet er en vigtig dagsorden, men det er ikke den vigtigste for IBA i 2023.

“Diversitet må vige til en andenplads, for det er helt klart *rule-of-law*, retssikkerhed - ikke mindst i forhold til Ukraine, der har fokus. At få dokumenteret foretagne krigsforbrydelser og indbragt dem for den internationale krigsforbryderdomstol i Haag. IBA har udviklet det værktøj, man bruger til at dokumentere med, *the eye witness programme*. Det er en app, man kan tage billeder med, og så bliver de sendt direkte, så de kan bruges som dokumentation i krigsforbryderretssagen.” ♦

ADVOKATEN SKAL VÆRE EN ANTI-HELT

Bøger, film og tv-serier med advokater som hovedpersoner og som midtpunkt i retssalsdramaer har været populære siden deres begyndelse. Uanset niveauet af realisme, så kan fiktion lære borgere om advokaters arbejde, og hvad retssikkerhed betyder. De fleste film og tv-serier, som er oppe i tiden, kommer fra USA, men hvorfor ikke have en i Norden? Advokaten undersøger, hvad det kræver.

Det er ikke sjældent hørt, at advokater valgte faget, fordi de var fascineret og blev inspireret af fiktive forbilleder. Og de fleste filmfans – advokater eller ej – har en favoritfilm eller tv-serie om advokater og kan citere fra et retssalsdrama, hvad enten det er *To Kill a Mockingbird*, *The Verdict*, *The Firm*, *A Few Good men*, *The Good Fight*, *Suits* eller en helt anden.

Advokaten bliver dog ikke kun portrætteret som helt og retorisk overlegen men også som pengefikseret, endda kriminel og skurkagtig, til tider en lurvet type, der ikke er bleg for svindel og uetiske metoder.

Men hvor meget farver og former serierne folks opfattelse af advokathvervet? For nylig spurgte den amerikanske version af magasinet Advokaten, ABA Journal, i en artikel, om den uetiske advokat i fiktionen var en afspejling af standen i det virkelige liv: “Are pop culture’s unethical incompetent, crooked lawyers, examples of art imitating life?” lød overskriften. Svaret er generelt set nej.

Men mistilliden til advokater i USA er høj, og derfor vækker den uetiske advokat genklang hos publikum, som får fordømmene bekræftet.

Artiklen påpeger, at filmseere elsker en god skurk, som *Darth Vader*, fordi det er underholdende. Da advokater ofte er mistroet i den brede befolkning, i hvert fald i USA, er de perfekte til skurke-rollen.

Fra helt til skurk

Advokaten som karakter har ændret sig over tid i kulturen. Fra overvejende at være en renhjertet helt til i dag at være om ikke altid en rendyrket skurk, så en kompleks og modsætningsfyldt anti-helt.

Selv tidligere fiktive helte som Atticus Finch og Perry Mason har i nyere versioner skyggesider, for det er et krav i en moderne historie – hvis personer skal være interessante. Det afspejler også en stigende tendens til kynisme, der ligger i tiden. Rene

helte er utroværdige og kedelige, og selvom hovedpersonen gerne på bunden skal være et godt menneske, som publikum er engageret i og hepper på, så skal personen også have og begå fejl.

Advokaten som fiktiv karakter er også en, der er langt fra virkelighedens advokat og derfor både bedre, værre, dybere, klogere, sjovere og dristigere, netop som en afspejling af fiktionens krav om, at hovedpersoner skal være *larger than life*.

Den beskrivelse kan manuskriptforfatter Adam Price godt tilslutte sig. Han har blandt andet skabt *Borgen* og holder vældigt meget af advokatfilm og serier.

“Advokater har min helt store interesse, og dramatisk fungerer det vældigt godt. En god hovedperson skal være flertydig. Jo større en hovedkarakter er i en hvilken som helst dramatisk fremstilling, jo mere mangesidet og flerdimensionel skal personen være. Det er ikke personer, der findes i virkeligheden. Men en interessant advokat skal rumme det modsætningsfyldte: skal tro på retfærdigheden og samtidig undergrave den, eller være så idealistisk på sit fag og samtidig på egne vegne eller privat ikke kunne overholde noget som helst. Dét er interessant,” siger han.

Fiktion og omdømme

Uanset hvordan advokaten som fiktiv karakter bliver fremstillet, smitter det af på advokaters omdømme. Men endnu hårdere slår det, når virkelighedens advokater begår ulovligheder og reelt skader standen.

Et eksempel fra USA er advokaten Alex Murdaugh fra en prominent advokatfamilie, som ikke holdt sig tilbage for at bedrage klienter for millioner af dollars og oveni nu er tiltalt for at have myrdet sin egen kone og søn, en sag, der er skildret i en *true crime*-dokumentar *Low country: The Murdaugh Dynasty*.

I fiktionen derimod kan den skurkagtige advokat ligefrem være elskelig. Et eksempel er karakteren Saul Goodman fra serien *Better Call Saul*, en advokat, der med humor og store talegaver men også ulovlige tricks får frifundet klienter fra narkokarteller og deslige men samtidig bevarer publikums empati.

Henrik Palle, Politikens tv-serie-anmelder og fan af advokatserier, mener ikke, at man skal være bekymret for advokaters omdømme på baggrund af fiktion, i hvert fald ikke i Danmark:

“Helt grundlæggende er Danmark så sundt et demokrati, at vi har en fuldstændig rodfæstet tillid til standen og hele vores retssystem. Vi ved godt, at der bliver slået nogle skæverter indimellem, og at der findes brodne kar, som vi har læst om. Men vi har jo Advokatnævnet og alle mulige instanser, der sørger for, at de får en ordentlig røffel. Hvis du spørger den almindelige borger om deres opfattelse af retssystemet, vil de fleste sige, at det fungerer. Borgerne er beskyttet, og folk bliver sat i fængsel, hvis de begår noget ulovligt. Den altovervejende holdning til vores retssystem er, at det er egentlig meget godt, og advokater er da flinke nok, bortset fra at de kan koste 6000 kr. i timen. Det er deres største problem.”

Krav til en god serie

Henrik Palle kunne godt tænke sig, at der blev produceret en rigtig god advokatserie i Danmark.

“De forsøg, der har været på at lave en dansk advokatserie, har ikke været særlig gode. Måske er Danmark for lille et land. Men jeg synes, der er masser af potentiale. Danske retssager er da mindst ligeså spændende, og man kunne lave en super advokat-serie om FE-sagerne, Morten Messerschmidt-sagen eller Ahmed Samsam-sagen (*som nu er på vej rød.*). Der burde være et vognlæs af materiale til serier,” siger han.

Adam Price er enig i, at en ny advokatserie skal have fokus på en sag. Da han var dramachef på TV 2 var han med til at realisere et af de første forsøg med serien *Forsvar*.

“Momenter af den var vellykkede, men den var måske indimellem for kompleks, og så må man bare sige, at vi har vænnet os til at se den amerikanske jura og fremstilling af advokater, som er meget mere dramavenlig; man sværger på Biblen, holder lange forsvarstaler osv. I dansk retspleje foregår det jo fundamentalt anderledes. Der tror jeg, at vi indimellem kommer til kort.”

“Hemmeligheden ligger nok i, at man faktisk lader en hel seriesæson følge en enkelt sag. For der kan du så få det fulde forløb. Der skal være noget kriminelt inde i billedet og aspekter af ret og retfærdighed. Principper som ‘Enhver er uskyldig til det modsatte er bevist’ osv. Jeg tror ikke, vi gider at se en serie om en konkursrytter eller en virksomhedsfusion. Det er for kedeligt for almindelige mennesker.”

Koden ikke knækket

Adam Price tror stadig på, at det kan lade sig gøre og har også idéer på tegnebrættet, men der er ikke planer om at realisere dem lige nu.

“Jeg har ikke sat mig ned og knækket koden, fordi en af mine personlige kæpheste ville være, at den blev realistisk. Når man er gammel jurist selv, så kan man næsten ikke holde ud, hvis den verden, man kender til, bliver fremstillet for simpelt og naivt. Det er nødt til at være troværdigt, sådan at advokater også kan holde ud at se det. En udfordring, vi hele tiden stødte på, da vi lavede *Forsvar*, var de lange berømmelsestider. Det tidslige aspekt er vigtigt i dramatik, og der går det jo ikke med måneder og år, hvor folk bare sidder og venter. Da vi lavede *Forsvar*, havde vi de korteste berømmelsestider i verdenshistorien, fordi vi havde brug for at rykke til procedure meget hurtigt. Det duer jo ikke.”

Henrik Palle tror også, at der er en udfordring gemt i både, hvad advokater vil medvirke til i den nødvendige researchproces, og hvad publikum vil se.

“Jeg tror, at det vi har i Danmark med, at det altid handler om, hvordan man får sit professionelle og private liv til at balancere – det bliver bare for tykt i en advokatserie. Man kunne sagtens gøre det, men jeg vil godt vædde på, at det ikke kommer til at ske foreløbig. På en eller anden måde er det bare for usexet og uglamourøst. Og det siger jeg af dyb kærlighed til advokatfaget. Det danske publikum kan nok bedre lide at se på nogle pansere, der spiser citronmåner og sidder ude på Bellahøj og klør sig bagi. Jeg tror også, at hvis du spørger danske advokater, så vil de ikke udstilles. Nogle af dem er jo meget rige, ligesom de amerikanske, men de ønsker ikke at *flashe* det på samme måde. Hvis de kører

rundt i en dyr Jaguar, så er det altid en, de har leaset. Der er noget misundelse, man ikke ønsker at vække. Vi har at gøre med måske rigets de facto bedst betalte erhvervsgruppe overhovedet. Men det vil man ikke udstille på nogen måde. Jeg tror ikke, at standen er interesseret i at medvirke i sådan et venture.”

Adam Price peger på *Efterforskningen* som det gode danske eksempel. Serien handler ikke om advokater men om politiets og anklagemyndighedens arbejde med at opklare U-bådssagen.

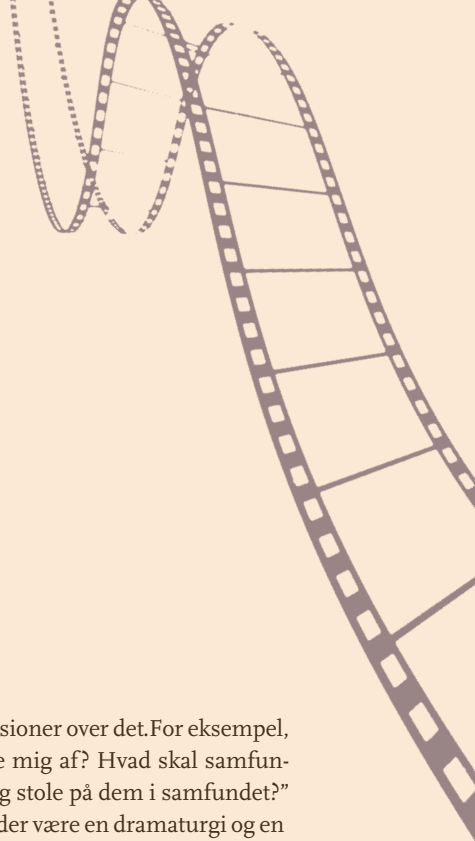
“Den er måske noget af det tætteste, vi kommer på en realistisk skildring af en sag. Jeg tror, det er den vej, vi skal gå,” siger han.

Det reflekterede rum

På Syddansk Universitet har lektor i medievidenskab, Heidi Philipsen, sammen med ph.d. Nathali Pilegaard, for nylig udgivet en undervisningsbog ‘*The narrative investigation*’ til manuskriptforfattere om, hvad der skal til for at skabe en god tv-serie. Her bruger de netop *Efterforskningen* som et eksempel på nordisk fiktion baseret på virkelige og grufulde hændelser men skabt på en sober måde. Hun er enig i, at en høj grad af realisme kombineret med dramaturgi er alfa og omega for en god advokatserie.

“Vi ser på, hvordan man kan opføre sig etisk og reflekteret i en *true crime*. Det er *Efterforskningen* et godt eksempel på. Det er en serie med megen research, og det er der fordele og ulemper ved, for den forpligter i forhold til virkeligheden, og så sker det, at dramaet går lidt ned af bakke. Men omvendt har den interessante bud på, hvordan man kan have etik og moral sat højt, når man laver en skildring af virkelige hændelser.”

I modsætning til gængse *true crime*-skildringer handler

den ikke om, hvordan politiet eller juristerne forplumrer efterforskningen, eller at systemet svigter.

“Den viser derimod, hvor enormt stort et stykke juridisk og politimæssigt arbejde, der er lagt i sagen, og at de hårdtarbejdende mennesker, er dem, vi kan stole på. Retssikkerheden er også et vigtigt aspekt i historien, at du er uskyldig, indtil det modsatte er bevist. Man kan sige, at der ligger et paradoks her, for alle vidste, hvem der havde gjort det, men man kunne til at starte med ikke bevise det. Og det er det, serien reflekterer over; hvordan finder vi beviserne, så vi kan få ham dømt. Den diskuterer juraen og den værdi at håndhæve menneskerettighederne men også, at der står nogle helt uskyldige forældre og pårørende i chok og godt ved, hvem der har myrdet deres datter, men bevisbyrden er ikke løftet endnu, for beviserne ligger et eller andet sted på bunden af havet. Vi følger i lange scener, hvordan politiet leder efter beviserne i det store hav og bliver ved i månedsvis uden at give op. At det tager lang tid, at det er koldt og kedeligt arbejde. Men det er så også seriens udfordring. Der var mange seere, der fandt den kedelig.”

“Den nordiske version af *true crime* gør noget andet end i USA, og det ser vi perspektiver i, blandt andet ved at tage personer i vores retssamfund alvorligt uden hele tiden at kritisere dem.

Heidi Philipsen understreger, at hvis man skal lave en tv-serie om advokater skal den både være troværdig overfor genren og troværdig i en dansk kontekst.

“Jeg synes ikke, man skal være bange for at begive sig ud i den her genre. Det er en måde at diskutere moral og etik og værdier omkring det at være et moderne menneske. Hvis man går ind i rets- og politistof på en forsvarlig måde, så ligger der utro-

ligt mange gode refleksioner over det. For eksempel, hvad skal jeg selv tage mig af? Hvad skal samfundet tage sig af? Kan jeg stole på dem i samfundet?”

Men samtidig skal der være en dramaturgi og en motor. Hovedpersonen skal have et konkret mål; opklare eller vinde sagen, fange forbryderen, finde beviserne, og der skal være en modstand, hvad enten den kommer fra det ydre i form af en skurk eller systemet eller fra det indre for eksempel i at være så opslugt af sit arbejde, at der sker et svigt over for familien, som det sker for politichefen i *Efterforskningen*. Netop dette ekstra lag var ren fiktion.

“Balancen mellem realisme og drama er en balance på en knivsæg. I en dansk kontekst må det heller ikke blive for dyrt. En dansk advokatserie skal nok foregå i retssalene og i selve kontorerne, men det behøver ikke at være kedeligt. Det personlige dilemma er oplagt i advokatserie, for eksempel; hvor langt skal gå jeg for at støtte en klient. Eller hvor meget skal jeg gøre for at forsvare en person, jeg ved, er morder. Det, som en advokatserie virkelig ville kunne, er at sætte fokus på vores retfærdighedssans,” siger Heidi Philipsen.

Vi skal lære advokatkaraktererne at kende, men de behøver ikke at have det svært derhjemme eller ligge i skilsmisse.

“Lad dem blive påvirket af, at sagen har noget at gøre med dem eller udfordrer dem. Man er nødt til at tænke meget over det med arenaen, for i Danmark har vi ikke kæmpestore budgetter. Vi kan ikke lave biljagter og den slags. Vi kan lave retssalsdrama, selv om det ikke er så dramatisk i en dansk retssal, men det kan man jo skrue op og ned for. Folk skal kunne relatere til det. Det må ikke blive overdramatiseret, for så vil vi hellere se de amerikanske udgaver.” ♦

VI SKAL HAVE EN GOD ADVOKATSERIE I NORDEN

Jens Lapidus er tidligere advokat og nu bestsellerforfatter i Sverige på fuld tid. I Danmark er han også kendt som skaberen af Stockholm-noir-genren med roman-gennembruddet 'Snabba Cash', som siden er blevet til både film og tv-serie. Hans hovedpersoner er både advokater og kriminelle i underverdenen. Han vil gerne skabe en klassisk advokat-tv-serie, for der er brug for den, mener han.

Da Jens Lapidus var helt ung, lå det ikke lige for, hvad han skulle arbejde med. Han prøvede først lidt af hvert og rejste rundt i Asien i længere tid, inden han besluttede sig for en uddannelse. Da det var tid, valgte han juraen.

Han begyndte som notar i retten og blev så erhvervsadvokat i et stort advokatfirma. Derefter var han forsvarsadvokat i mere end ti år i firmaet Forsvarsadvokaterne.

"Jeg fandt hurtigt ud af, at jura appellerede til mig på grund af mine interesser. Sproget, og hvordan det kan bruges i forskellige sammenhænge, for eksempel i en retssal. Samt interessen for andre mennesker og hvad der foregår i deres liv. Jeg er meget nysgerrig af natur," fortæller han.

At skrive prosa begyndte i de tidlige år sideløbende med jura, og inspirationen fra arbejdet fulgte med:

"Jeg har altid haft sproget som værktøj og instrument i livet. Jeg havde ikke haft store ambitioner om at blive advokat. Men sådan blev det. Min almenmenneskelige interesse blev vakt, når jeg sad i retssalene under hovedforhandlinger, hvor man virkelig skal være på tæerne. Der havde jeg også store ører for, hvad der blev sagt, og hvordan det blev sagt. Jeg var nysgerrig på alt fra hemmelige aflytninger i politiet, til hvordan dommerne talte og formulerede sig."

Under sit virke som advokat, tog han et skrivekursus på Folkeuniversitetet i Sverige og blev meget hurtigt produktiv som forfatter. I 2006 udkom debutromanen *Snabba Cash*, som blev en øjeblikkelig og international succes.

Fra advokat til forfatter

Jens Lapidus er i dag kendt som forfatter af dystre, socialrealistiske og samfundskritiske krimier,

som peger fingre ad det svenske klassesamfund, af Stockholms underverden med gangstere og narkokriminelle såvel som af overklassen og "banditter i habitter". Efter gennembruddet fortsatte han i mange år frem med både at være advokat og at skrive den ene roman efter den anden. Senere kom også manuskriptarbejde med film og tv-serier ind i billedet. I 2017 deponerede han sin beskikkelse som advokat, men han er stadig aktiv i den juridiske debat og som juraekspert på svensk TV 4.

En veludviklet sans for sproget har været med ham hele vejen igennem karrieren. Han er ofte rost og anerkendt for sin sjældne evne til at veksle troværdigt mellem gadens sprog og juraens sprog i sine romaner og for en høj troværdighed. I starten bragte han endda lange uddrag af fiktive afhøringer og processkrifter. De første bøger blev beskrevet som meget hårde og kontante i sproget inspireret af flere af hans klienter og af rapmusik, mens de nyere er blødt mere op. Processkrifterne er ikke en del af historierne længere, men i hans seneste serie er hovedpersonerne både en kvindelig advokat og en gangster med hjertet på rette sted. Han har netop udgivet sin ottende roman, *Mr. Et*, som udkommer i Danmark senere på året.

Advokaten som fiktiv karakter

"Sproget i mine bøger er tilpasset ud fra, hvem karakteren er. Generelt har jeg et lidt roligere sprog i dag end i de tidligere bøger. Det spejler min udvikling som forfatter, og det spejler også, hvem karakteren er i bøgerne. Min hovedperson Emilie er advokat. Hun har gennem bøgerne gjort lidt den samme rejse, som jeg selv. Hun er startet som erhvervsadvokat hos et fiktivt firma ved navn Lion, der minder

Det er meget almindeligt i fiktionen, at uanset om det er advokater eller politifolk, så tror man, at de kommer frem til sagen med lynende eller guddommelig indsigt. Men sådan fungerer virkeligheden jo ikke.

om de store advokatfirmaer, jeg selv arbejdede hos. Men egentlig blev hun jurist for at hjælpe individer med at varetage deres rettigheder. Som erhvervsjurist hjælper du jo – i sandhedens navn – virksomheder eller individer med at tjene penge. Det er ikke helt det samme, som hvis du hjælper en udsat person, selvom det ene absolut ikke udelukker det andet,” siger Jens Lapidus.

Fiktionen stiller krav om tempo, drama og spændingskurve, men Jens Lapidus gør sig altid umage med at bevare realismen.

“Jeg synes, at de advokater, jeg skildrer, er ret troværdige. Men det er faktisk svært at gøre advokater spændende, og det er noget, tv-manuskriptforfattere også kæmper med. Teddy, som er Emilies kæreste, er gangster og havner altid i problemer – det er nemt at skrive om. Han befinder sig konstant i spændende situationer. Det er liv og død, og der er meget på spil for ham. Men hvad er der på spil for Emilie? Hvis man bare arbejder for en anden, som advokater gør, så vil man selvfølgelig ikke tabe sine sager eller se en uskyldig blive dømt, men der er ikke noget på spil for dig personligt. Og det skal der være i et drama.”

Advokaten Emilie i Jens Lapidus’ bøger sidder mange timer på sit kontor. Hun arbejder hårdt. Hun slider, hun læser, gransker og analyserer. Men det er kedeligt at se på film.

“Det er meget almindeligt i fiktionen, at uanset om det er advokater eller politifolk, så tror man, at de kommer frem til sagen med lynende eller guddommelig indsigt. Men sådan fungerer virkeligheden jo ikke. Hvis du gør det godt som advokat eller politiansat, så handler det jo altid om hårdt arbejde. Du har anvendt mange timer, du har kigget på materialet om og om og om igen, indtil du finder noget, der har en betydning. Emilie er en dygtig person, og hun er helt besat af sine sager. Hun giver ikke op. Men hun gør så også nogle ting, som en virkelig advokat jo ikke skal gøre. Hun bryder reglerne.

Hun bliver advokat for sin kæreste, som hun forsvarer, og de har et barn sammen. Det er her, det bliver personligt. Men det vil jeg bestemt ikke anbefale, at man gør som advokat. Man skal være uafhængig.”

Skader på standen

I tidens fiktion er der højere krav til et stadigt mere kræsent publikum om, at karakterer i fiktionen skal være komplekse mennesker på godt og ondt. De er sjældent entydige helte eller skurke. Alligevel mener Jens Lapidus, at fiktionen ofte fremstiller et alt for entydigt billede af advokater. Et billede, som han mener, hænger sammen med offentlighedens generelle syn på standen.

“Desværre synes jeg, at i Sverige er det typiske billede af en advokat, at det er en, der kun tænker på penge. Og i svensk fiktion, hvad enten det er bøger eller tv-serier, så er advokater næsten altid rigtige *scumbags*, der har bagslikket hår; de vil tjene penge, de vil hjælpe kriminelle og bare ødelægge det for politiet. De er dårlige mennesker. Det bliver meget stereotypet. I amerikanske serier er skildringerne meget mere nuancerede, og de lykkes også med at gøre sager og selve forhandlingen interessant,” siger han.

Det generelt skeptiske grundsyn på advokater er heller ikke blevet bedre af, at der i den senere tid i Sverige har været virkelige sager om advokater, der er en del af den organiserede kriminalitet.

“Fiktive stereotyper sætter sig på omdømmet, tror jeg. Men det er jo endnu værre med de alvorlige sager, som vi har set i Sverige. Brodne kar har vi altid haft, men ikke nogen, der har begået så alvorlige forbrydelser som det, vi ser nu. Vi har advokater, som ikke bare har hjulpet deres kriminelle klienter, men selv har været involveret i mordforsøg og andre sager. De har fået lange fængselsstraffe, men det er jo virkelig noget, der påvirker offentlighedens billede og forstyrrer omdømmet meget let, og de ødelægger det jo for alle.”

Brug for en advokatserie

Det er også en af grundene til, at Jens Lapidus ser det som en nødvendighed, at borgerne lærer advokater bedre at kende, og her kan fiktionen være afgørende.

“Der findes jo endnu flere advokater, som virkelig er drevet af en vilje til retfærdighed og til at beskytte retssikkerheden og et ordentligt retssystem. Det er de gode til at vise i USA, for eksempel i serier som *The Good Fight* og *The Good Wife* – to virkelig gode serier. De har advokater, som tjener penge, men som også slås for retssikkerheden og kæmper for den lille mand i samfundet. Og som virkelig driver vigtige principielle retssager. Jeg har aldrig set sådan en skildring af advokaters arbejde i Sverige. Hverken på film eller i en bog. Jeg synes faktisk, at vi er nødt til at lave en god advokat-tv-serie, for man går glip af en masse uddannelse af borgerne og holder bare fast i fordommene.”

Han har selv stået bag en serie, der bærer titlen *Advokaten* sammen med forfatter Hans Rosenfeldt, der stod bag *Broen*, men det er ikke en rigtig advokatserie.

“Den handler om en advokat, ikke om hans sager, men om hvordan han løser nogle situationer og sine problemer på andre måder. Den er ikke, hvad jeg ville kalde for en advokat-tv-serie. Jeg har

slet ikke set en rigtig advokatserie i Norden.”

Tre barrierer

Men hvorfor findes der så ikke en rigtig advokatserie i Norden?

“Jeg tror, at der er tre ting, der stiller sig i vejen. Vi tror, at vi ikke har et tilstrækkeligt interessant, spændende og “sexet” retssystem. I USA kommer rigtig mange sager for retten og foran en jury. De har mange flere muligheder for at twistе juraen i et plot, end hvad vi har i Norden, og de har så mange specielle greb; som at man kan tage et vidneudsagn væk eller fjerne beviser, der ikke er fundet retsmæssigt osv.

En anden ting er, at det er svært for serieskabere og manusforfattere. De kan ikke den her verden. Det går ikke at skrive en god advokatserie med almindelige manuskriptforfattere på samme måde som en krimi. Jeg tror simpelthen, at det kræver, at man har arbejdet med jura. Eller at man virkelig sætter sig ind i den her verden. Det er ikke nok med research.

Nummer tre, tror jeg hænger sammen med det negative billede, at man i Sverige i hvert fald tror, at advokater bare er onde, egoistiske personer. Jeg synes, det ville være så cool med en rigtig advokatserie. Vi savner en. Så det kommer. Det lover jeg.” ♦

31

JENS LAPIDUS

Forfatter og tidligere advokat. Har blandt andet skrevet Stockholm Noir-trilogien: *Snabba Cash*, *Aldrig fucke op*, *Livet Deluxe*, romanen *Paradise City* samt serien om advokaten Emilie og gangsteren Teddy: *Top Dog*, *Stockholm Delete*, *Vip-rummet* og senest *Mr. Et*, hvoraf nogle er blevet til en tv-serie. Er også skaber af tv-serierne *Advokaten* og *Snabba Cash*. Arbejder på en ny tv-serie, hvor advokater også er med.

POLITIKENS TV-SERIE-ANMELDER **HENRIK PALLE** HAR EN FOR- KÆRLIGHED FOR ADVOKATSERIER. HER ER HANS FAVORITTER:

Den første jeg vil fremhæve er *Rumpole of The Old Bailey*, en britisk klassiker fra gamle dage med den engelske advokat Rumpole. Han er en vindrikkende *old school*-type og en meget morsom mand, der giver et indblik i det besynderlige britiske retssystem med underlige strukturer, som vi slet ikke kender herhjemme, som *the queens council*, og de sidder der med parykker på og hele det ceremonielle skue omkring den del af juraen. Han omtaler sin kone som '*she who must be obeyed*'. Det er her, det rigtigt starter for mig, og jeg interesserer mig meget for advokatserier. Side om side med den, vil jeg nævne *Perry Mason*. Dér starter det gode retssalsdrama. Alle advokatseriers moder. Vi følger det procedurale, og det ender altid med, at hans sekretær kommer løbende ind med det afgørende bevis, som han så kan præsentere til allersidst.

En anden serie, som har haft stor betydning, er Steven Bochcos *La Law*, på dansk *Advokaterne*. Den viste advokater som sindbillede på de her 'young urban professionals', yuppierne. De var stinkende rige, kørte Porsche, havde lækre lejligheder, gik i Armani-tøj og var unge, smukke og dejlige. De var *postergirls and boys* for, at det godt kan betale sig at tage en akademisk uddannelse. De var på én gang både drømmen om – men også fordømmen om – advokaten som det her pengedyr, der samtidig har hjertet på det rette sted og interesserer sig for sine klienter. De havde jo også pro bono-sager, og det var tit de lidt sjove sager, og så var der de sager, hvor de skulle indgå et eller andet fedt forlig på mange millioner dollars, hvor de så fik en eller anden procentdel af det. Steven Bochco, der stod bag, lavede også *Hill Street Blues* og senere *NYPD Blue*. Vi er i slutfirserne. Og dér gik vi alle sammen rundt og sagde '*objection your honour*', ikke?

Suits
Allstar Picture Library/Fox/Ritzau Scanpix

En nyere serie, som jeg synes, man kan tage fat på, er *Suits*. Den er interessant, fordi det er en advokatserie, som er fuldstændig stilren og handler om sager, der bliver ført, procedurer, indsamling af beviser og vidner osv. Men samtidig er det også en svindlerkomedie. Den handler om en advokat, der ikke er advokat, men de ansætter ham alligevel, fordi han er dygtig, selvom han aldrig har taget eksamen. Det er skægt at gøre det som omdrejningspunkt for en serie, at hovedpersonen er en, der foregiver at være advokat. Det giver et twist, at på den ene side er det en super dygtig jurist, men han er ikke uddannet som advokat, så udover de storylines, man har i hvert afsnit med konkrete sager, så er der hele spændingsmotoren, om han bliver afsløret eller ej. Og hvis han bliver afsløret, så er alt jo slut, fordi det jo er ulovligt at benytte en beskyttet titel.

Så vil jeg nævne *The Good Wife*, som bliver til *The Good Fight*. Den er interessant, fordi den beskriver hele den forvitring af det amerikanske demokrati og retssystem, som man ser i nullerne og frem. *The Good Wife* handler om en kvinde, hvis mand kommer i spjældet. Han er advokat og politiker, og så er hun nødt til at finde sin gamle juraeksamen frem og begynde som advokat igen, og så handler det om en masse af de strukturelle undertrykkelsesmekanismer, der kan være i det. Den handler også om valgsvindel, og hvordan de demokratiske og legislative institutioner i USA er truet. Og hvordan de eroderer på grund af, at der bliver løbet storm på dem på grund af

kapitale interesser, der kan se en interesse i at underminere dem. Det bliver helt tydeligt i fortsættelsen *The Good Fight*, der er en af de vigtigste serier, der overhovedet er lavet i nyere tid. Fordi den handler om, hvad der skete under Trump i Amerika, og hvordan retsfølelsen og retsinstitutionerne blev gjort til dele i en kamp, som pludselig blev en racekamp, som blev en klassekamp, som blev en politisk kamp, som blev til en alt-mulig-kamp. Derfor er den vigtigt, og samtidig er den sjov. Serien er også ekstremt vigtig som samfundssatire og samfundskritik, netop fordi den afdækker og blottægger, hvad trumpisme er for en størrelse. Og den handler også om, hvordan interesser kan sætte sig igennem på tværs af lovgivningen og få fjernet personer. Og så er der hele *cancel*-kulturen, som også findes i det retslige system. Der er en dommer, som pludselig dommer forkert i forhold til nogle interesser. Der er også en dommer, der laver et alternativt retssystem, som er hysterisk morsomt, men samtidig også meget tragisk, fordi det peger på, at når der er grobund for et alternativt retssystem, så er det fordi, der er noget i vejen med det, man havde i forvejen. Der er jo et gran af sandhed i enhver god satire.

The Good Fight handler om, hvordan systemet er holdt op med at virke og falder fra hinanden og stille og roligt bliver til noget rod. Samtidig er racekonflikterne og de sociale konflikter blevet optrapet. En pointe, du ser blive tævet igennem igen og igen, er jo, at sorte mennesker simpelthen har en dårligere retsstilling end hvide. Og fattige mennesker har slet ingen retsstilling i forhold til rige mennesker, der helt bogstaveligt talt kan 'get away with murder'.

Jeg vil også fremhæve en god advokatfilm, og det er *The Firm*, skrevet af John Grisham, som selv er advokat. Den er bare god, og han kender alle hjørner og sprækker af branchen. Jeg elsker advokatfilm, og der er mange gode, men det var den første, der poppede op. Den er enormt spændende, og den vil også holde i dag. ♦

HENRIK PALLE

Journalist og kuturanmelder på Politiken. Foto Eddie Michel.

Fokus på retssikkerhed mangler i konkurrencesager

Tekst Camilla Bergsagel Nielsen · Foto Jeppe Carlsen

Hvordan går det med retssikkerheden inden for dit område?

Det ville være forkert at sige, at retssikkerheden inden for konkurrenceretten som helhed er gået tilbage. I stedet oplever jeg, at vi befinder os i en periode, hvor der ikke er fokus på at udvikle og forbedre retssikkerheden. Det naturlige vil være, at borgeres og virksomheders retssikkerhed løbende blev søgt udbygget. Ingen ville stille sig tilfreds med, at udviklingen af andre samfundsmæssige goder eller værdier gik tilbage eller blev fastholdt på samme niveau som for årtier siden. Da jeg var barn, sad jeg for eksempel ikke i autostol, men det gør mindre børn jo i dag. Det er utænkeligt, at man ville stoppe op og sige, at nu er niveauet for trafiksikkerhed fint, og vi behøver ikke gøre mere.

Det bør være et fælles projekt løbende at øge retssikkerheden. En person tiltalt i en straffesag eller en virksomhed, som bliver genstand for en undersøgelse fra myndighedernes side, skulle gerne have en bedre retssikkerhed igennem hele processen, end hvis de var part i en tilsvarende sag for tyve år siden. Sammenlignet med de fleste andre lande er retssikkerheden selvfølgelig god i Danmark. Men at man ligger blandt de bedste, bør ikke føre til stilstand. Så må man konkurrere mod sig selv og fortsat blive bedre år for år.

Der er flere retssikkerhedsmæssige udfordringer for både virksomheder og personer på konkurrenceområdet. Det er ikke sådan, at det generelle retssikkerhedsniveau på konkurrenceområdet er fuldstændig anderledes end tidligere, men de seneste lovgivningsmæssige ændringer fremmer i hvert fald ikke retssikkerheden. Det gælder særligt for EU's såkaldte ECN+-direktiv, som skubber til balancen ved at give konkurrencemyndighederne flere beføjelser uden tilsvarende at øge retssikkerheden for de berørte personer og virksomheder. ECN står for European Competition Network. Folketinget vedtog i februar 2021 en

ændring af konkurrenceloven, som implementerede det nye direktiv.

Hvilke udfordringer er de største?

Muligheden for at foretage kontrolundersøgelser – såkaldte dawn raids – er blevet udvidet med implementeringen af det nye direktiv. Et dawn raid er meget indgribende over for virksomheder og deres ansatte. De ansatte kan blandt andet opleve, at konkurrencemyndighederne kopierer alt indholdet af deres telefoner, som ofte også anvendes privat. Tidligere var det kun muligt at ransage virksomheder, men efter lovændringen kan myndighederne nu også foretage kontrolundersøgelser i private hjem. Den måde, som kontrolundersøgelser hos virksomheder i forvejen foregik på, var ikke optimal ud fra et retssikkerhedsmæssigt perspektiv, hvilket en rapport fra 2021 udarbejdet af Justitia også konkluderer. Det problem bliver større, når man udvider muligheden for at foretage kontrolundersøgelser til også at omfatte private hjem.

Justitia-rapporten gennemgår en række domstolskendelser om kontrolundersøgelser. Konklusionen er, at domstolens beslutning om at tillade kontrolundersøgelser kun i begrænset omfang lever op til kravene i dansk ret og i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Myndighedernes grundlag for at foretage et så voldsomt indgreb bliver ifølge rapporten ikke tryktestet godt nok, og samtidig får myndighederne ofte lov til at foretage en generel undersøgelse af en virksomhed, hvilket betyder, at de også kan lede efter andet end det materiale, der har forbindelse med selve mistankegrundlaget.

Hvis vi løfter blikket op og kigger på den generelle status for retssikkerheden for virksomheder, kan der også her peges på uhensigtsmæssige forhold, som ikke er knyttet til det nye direktiv, men som omhandler de overordnede retlige rammer. Den danske konkurrencelov og EU-traktaten

Man kan sagtens have et system til håndhævelse af konkurrencereglerne, som vi har i dag, med nogle styrkede retssikkerhedsgarantier.

indeholder brede bestemmelser om, at konkurrencebegrænsende aftaler er forbudt, og at det er ulovligt for dominerende virksomheder at misbruge deres stilling. De to forbudsbestemmelser har stået uændret i årtier. De er formuleret så bredt, at fortolkningen og anvendelsen af dem løbende kan tilpasses situationen i samfundet og udviklingen i erhvervslivet. Nye fortolkninger af forbudsbestemmelserne sker på en måde, der giver retssikkerhedsmæssige udfordringer og i praksis kan medføre, at reglerne på konkurrenceområdet ændres med tilbagevirkende kraft, så virksomheder kan blive mødt med sanktioner for handlinger, der ikke var i strid med loven ifølge den daværende fortolkning.

Der er intet galt med hverken brede bestemmelser eller nye fortolkninger, men det er problematisk, hvis en ny fortolkning anvendes på forhold, der allerede har fundet sted. Den rette balance mellem fleksibilitet og retssikkerhed vil for mig at se være, at myndigheder og domstole ved en ny fortolkning af konkurrencereglerne konstaterer, at en adfærd nu må anses for ulovlig, men at der ikke opstår spørgsmål om indgreb

eller sanktioner bagudrettet.

Vi ser det især i EU-Kommissionens afgørelser, hvor virksomheder kan få betydelige bøder med en ny praksis som grundlag og dermed reelt med tilbagevirkende kraft. Flere af bøderne til de store tech-selskaber er eksempler på det. Google fik blandt andet en milliardbøde for misbrug af dominerende stilling for at promovere sin egen shoppingservice frem for andres ved søg-

ninger i Googles søgemaskine. Den type adfærd, som Google blev straffet for, forekommer imidlertid hyppigt. Det er ikke unormalt, at en virksomhed, der både sælger egne og andres produkter, promoverer egne varer mest. En sådan adfærd beskrives ikke som konkurrencebegrænsende i for eksempel ti år gamle konkurrenceretsbøger. Der kan være gode argumenter for at ændre tilgangen på dette punkt, men efter min opfattelse kun med virkning for fremtiden.

Denne problemstilling er et eksempel på den utilstrækkelige udvikling af retssikkerhedsga-

rantierne. Her ville det rigtige efter min opfattelse være at sige: Engang mente man, at forbuddet mod strafferegler med tilbagevirkende kraft kun

var relevant ved ændringer af lovgivningen, men nu kan vi godt se, at en ændret fortolkning af en eksisterende regel kan virke på samme måde, og derfor kan en sådan fortolkning også kun gælde for fremtiden.

Hvad skal der til for at forbedre retssikkerheden?

Retssikkerhed er ikke kun et resultat af, hvad der står i lovreglerne. På konkurrenceområdet påvirkes graden af retssikkerhed for de involverede parter dels af de politiske og lovgivningsmæssige valg, dels af hvordan myndigheder og domstole administrerer reglerne. Man kan sagtens have et system til håndhævelse af konkurrencereglerne, som vi har i dag, med nogle styrkede retssikkerhedsgarantier. Det vil måske oftere end nu stille krav om en afbalancering over for andre hensyn hos myndighederne som for eksempel effektivitet eller muligheden for hurtigt at tilpasse håndhævelsen til ændrede forhold. Balancen vil dermed tippe lidt mere til virksomheders og personers fordel, men det kan være det rigtige at gøre for at fremme retssikkerheden, som jo også har væsentlig værdi.

Hvis ønsket er at fremme retssikkerheden, kræver det, at myndigheder, domstole og advokater opfatter det som et fælles projekt. Hvis myndigheder oplever en fortsat udvikling af retssikkerheden som noget besværligt, eller noget de nærmest skal kæmpe imod, bliver det svært at komme videre og virkelig forbedre retssikkerheden. Samfundets institutioner må efter min opfattelse arbejde for at fremme alle vores værdier. Beskæftiger man sig med retshåndhævelse, er retssikkerhed en central værdi, og udvikling heraf må derfor også være på ens dagsorden.

Hvem skal have den næste retssikkerhedsstafet?

Jeg kunne godt tænke mig at læse om, hvordan det står til med retssikkerheden på strafferetsområdet, da klassiske straffesager er et område, som ligger et stykke fra mit eget speciale. Der kommer løbende eksempler i medierne på, at der kan være emner, som er relevante at se nærmere på med retssikkerhedsmæssige briller. Derfor vil jeg gerne give stafetten videre til en forsvarsadvokat. ♦

37

ERIK KJÆR-HANSEN

Specialiseret i konkurrenceret og er udover at være partner i Gorrissen Federspiel leder af firmaets faggruppe for EU- & Konkurrenceret. Har mange års erfaring med sager inden for konkurrenceret, udbudsret og statsstøt-teret, hvor han repræsenterer danske og internationale virksomheder. Har desuden en mastergrad fra Harvard Law School og er forperson for Dansk Forening for Konkurrenceret.

ADVOKATER SKAL TRÆDE I KARAKTER

Adam Price var godt på vej til at blive advokat, da forfatterlivet trak i ham, og han låste blikket fast i den kreative retning. Han er i dag kendt som manuskriptforfatter, serieskaber og madvært, men er stadig fascineret af juraen.

Adam Price er vokset op i en kunstnerfamilie, der går 300 år tilbage med operasangere, musikere og med berømte forældre, der var skuespillere, og så var der morfaren, som var landsretssagfører og en samlende figur med stor respekt omkring sig.

“Mine forældre var det ikke selv, men omgav sig gerne med akademikere, læger og jurister, og de advarede mig mod at blive kunstner, for der var jo meget at leve op til, og jeg skulle ikke være sådan en “nepo baby”, som man siger nu. Så da jeg som ung fik en god studentereksamen, så skulle den jo bruges til noget. Jeg var dybt fascineret af juraen som fag, ikke kun fordi der var styr på sager, love og regler, men også hele retsfilosofien, og hvad den rækker ind i med de grundlæggende principper om ret og rimelighed. Det, som hele samfundet hviler på. Jeg elskede også at se film om advokater. Jeg kan tydeligt huske *Dommen i Nürnberg* med Spencer Tracy og med de her advokater, der kæmpede for retfærdighed og holdt store taler i proceduren,” fortæller han.

Det gik godt på jurastudiet, og Adam Price var i flere år stud.jur. hos Kammeradvokaten og nåede frem til 4. årsprøve. Han var optaget af strafferetten, havde planer om at blive forsvarsadvokat og manglede kun et år af studiet, da han stoppede. Den kunstneriske åre kunne ikke undviges. Han havde ved siden af studiet fundet sammen med sin bror James Price om at lave musik og skrive tekster til Cirkusrevyen, samtidig med at der kom flere skrivejobs til, som

finansierede studierne, og så ville DR ansætte ham til at skrive satire til ‘Den gode, den onde og den virk’li sjove’.

“Jeg kunne jo mærke, at jeg var født ind i noget, og at det kaldte på mig. Men samtidig synes jeg, at det var vanvittig spændende og en utrolig gave at være i juraens verden. Det var også godt for mig, for jeg arbejdede i inkassoafdelingen hos Kammeradvokaten og fik et ægte indblik i, hvordan verden var. Jeg pantede i hele København, var ude med pantefogeden og havde min daglige gang i retterne. Jeg var 23, da DR kom med sit tilbud, og så tænkte jeg, at jeg kunne da vende tilbage til juraen senere. Så jeg sagde op. Det var ret vildt at sige op hos Kammeradvokaten. Den daværende personalechef undrede sig i hvert fald en del over, at man kunne prioritere noget så usikkert og ‘kunstnerisk’ over en potentiel fremtid på advokatkontor.”

Jura gav dannelse

I et par år fornyede Adam Price sit studiekort til jura, mens han skrev revy og satire, men han kom ikke tilbage.

“Det var meget sundt for mig at læse jura, og det gav mig en sproglighed, en struktur og et overblik omkring staten Danmarks officielle sprog og ageren. Jeg skrev jo breve til folk, som de var bange for at åbne, og jeg lærte også at se et andet Danmark end det, jeg var vant til som et lille privilegeret kunstnerbarn. At der var mennesker, som ikke havde råd til at betale regningen. Man pantede og tog ud til dem med fogeden og låste sig ind i deres hjem. Jeg fik indsigt i et Danmark med en social

slagside, og det var enormt dannende for mig. Jura gav også en forståelse for det officielle Danmark, hvordan det fungerer i ministerierne, og hvordan embedsfolk tænker, arbejder og skriver, så det kunne jeg jo bruge, da jeg en del år senere skrev *Borgen*. Jeg har altid været meget taknemmelig for jurastudiet, også senere når jeg skulle forhandle kontrakter. Det var jeg nemlig ikke bange for.”

Adam Price har dog ikke fortrudt sit valg og tror heller ikke, at det var gået ligeså godt med en karriere som jurist, som det er blevet til som forfatter.

“Jeg ville nok være blevet en ok men middelmådig jurist. Fordi jeg hele tiden ville det andet også, så havde jeg nok haft blikket vendt i den kreative retning sideløbende, men det er jo typisk dem, der er meget fokuserede på én karriere, det går bedst,” konstaterer han.

Når Adam Price vender blikket mod advokatstanden i dag, er han lige så positiv, som han var dengang.

“Jeg er jo partisk, fordi jeg selv kommer fra en familie, hvor der var advokater, og jeg har arbejdet på advokatkontor i alle de år, så jeg er venligt stemt. Jeg tænker på en advokat som den, jeg måske ville være blevet. Jeg kender faget og ved, hvad advokater laver, og hvad de tænker som professionelle væsener.”

Advokater er vendekåber

Men at advokater i nogles øjne har et imageproblem, er han fuldt ud bevidst om:

“Jeg kan godt forestille mig, hvad

mange mennesker, som ikke kender til den verden, tænker. Det ligger i fagets natur, og det skal man ikke skamme sig over. Jeg kan sige det med en sjov anekdote fra mit eget fag: Det er om en revyforfatter, jeg kender rigtigt godt. Lisbeth Dahl spurgte ham: 'Kan du skrive en vise om atomkraft?' Hvortil han svarede: 'Det kan jeg godt. Skal den være for eller imod?' Det siger jo alt, og det siger jo også alt om advokater."

Det ligger i advokatens grundnatur og i jobbeskrivelsen, at den ene dag skal man forsvare en person, der er blevet anklaget for noget ulovligt, eller

man skal kæmpe for en person, som føler sig snydt i en handel, men klienten kunne jo ofte ligeså godt være den anden part i sagen.

"Det er noget, man godt kan more sig over, og hvor nogen vil sige, 'ja de er da ligeglade, om det er for eller imod, de skal nok tjene pengene.' Men der må man bare sige, at som advokat skal du jo være i stand til at se sagen fra flere synspunkter. Mange mennesker, som ikke kender advokatstanden, de tænker kun på advokater som nogle, der sender høje regninger, og som altid kan se sagen fra flere sider og dermed være nogle vendekåber. Og som er dygtige

til det, man med et lidt nedsættende ord vil kalde juristeri. For de er gode til at finde noget juridisk, florumvundet komplekst til at bortforklare ting med, så det pludselig giver mening for jurister – men ikke for menigmand."

Vær mere synlige

Hvis advokater gerne vil se bedre ud i menigmands øjne, så har Adam Price også et bud på, hvad der skal til.

"Advokater kan godt træde lidt mere i karakter. Der er områder, hvor advokatstanden kan komme mere til orde og udtale sig om juridiske emner, som har betydning ude i samfundet, og hvor de rent faktisk også vil have en ekspertværdighed at udtale sig med. De er per definition usynlige som brand og lever lidt ud fra devisen: Den, der lever skjult, lever godt. Det gør de jo også, fordi de skal kunne betjene hvem som helst. Klienterne kan i nogle tilfælde være bedst tjent med, at de er usynlige. Men så bliver opfattelsen jo også, at de ikke bare er grå – men tværtimod marineblå eminencer, som engang imellem dukker op og sender den store regning for så at forsvinde ud i mørket i en dyr bil. De eneste advokater, man egentlig hører noget til, det er jo enten anklagemyndigheden eller forsvaret, når der er en eller anden spektakulær straffesag – eller hvis der er en juraprofessor, som udtaler sig som ekspert på retsområdet."

Adam Price mener derfor, at flere advokater burde blande sig i debatten og adressere de retssikkerhedsmæssige udfordringer.

"Der er nok at tage fat på. Og hvis I

Det var meget sundt for mig at læse jura, det gav mig en sproglighed og struktur.

allerede gør det, men det ikke rigtigt bliver bemærket udenfor det juridiske system, så handler det jo om at gøre det mere interessant.”

Advokater må også godt svinge sig selv lidt længere op i de højere luftlag, for de er en fundamental og uundværlig del af retssamfundet.

“Jura er jo så grundlæggende et fag for den moderne statsdannelse, at det ikke er til at komme udenom. Fra det øjeblik, hvor vi som helt primitiv civilisation begynder at operere med bare sådan en ting som privat ejendomsret – at der pludselig er noget, der er mit, og noget der er dit – dér opstår den første jura jo. Hvad må vi i forhold til hinanden, hvordan handler vi, hvad gør vi, hvis nogle forbryder sig imod de regler i det samfund, vi nu har opstillet? Altså vores verden kan jo ikke eksistere uden jura. Derfor er det så fundamentalt og klassisk et fag.”

Tage kritikken på sig

Advokaten som brand vil ifølge Adam Price altid være udfordret. Juraen er mangesidet, men advokater kommer

aldrig til at slippe for kritik, og derfor kan de lige så godt forlige sig med det, men samtidig gøre sig umage med at forklare, hvorfor de er her. Advokater kan, ligesom lægestanden forklarer om sundhed, vise, at de er eksperter på love og regler.

“Advokater kunne efter min mening godt være mere vokale og hjælpe borgerne med at forstå retssamfundets kompleksitet. Dermed vil de også blive anskuet mere positivt frem for at blive betragtet som dem, der bare sender store regninger og kører i mørke biler, som de forsvinder i. Forklar hvorfor. Eller hvorfor et voldsoffer kan risikere at møde sin voldsmand i Netto dagen efter et overfald – både nogen af de her klassiske og principielle spørgsmål, der kan virke uretfærdige i borgernes øjne men også de mere komplekse. Hjælp borgerne med at forstå dem.”

Advokater vil ifølge Adam Price altid være et let offer for den simple kritik, at de kan se tingene fra flere sider. Men det kan de vende til deres fordel.

“Der er godt nok forskel på en ung idealistisk advokat, der arbejder for

retshjælpen og så en konkurs- eller fusionsadvokat, som sidder i et af de kæmpe kontorer og sender regninger på millioner ud. Helt grundlæggende tror jeg, det er vigtigt for folk at forstå, hvorfor regningerne bliver så store, og hvad de får for pengene.”

“Jeg holder jo af faget på godt og ondt, men det er klart, at man er nødt til at se i øjnene, at der er noget iboende kritik, som man aldrig kan slippe af med – for sådan er det bare at være advokat. Det må man tage på sig og så forklare: ‘Ja, jeg er en af “mørkets fyrster”, som engang imellem kan tjene den ene og engang imellem den anden, og sådan er det. Men jeg er samtidig også et menneske, som har studeret et af de klassiske fag, der handler om ret og retfærdighed i samfundet, og som er en fuldstændig elementær byggesten i den moderne civilisation, og som ikke er til at komme udenom.’ Og den side af sagen, tror jeg godt, man kan gøre lidt mere ud af. For med lov skal land bygges, og det gjorde vi så.” ♦

41

ADAM PRICE

Manuskriptforfatter, restauratør, producent hos SAM-Productions og vært på *Spise med Price*. Har blandt andet skabt tv-serierne *Borgen*, *Herrens veje*, *Ragnarok*, *Nikolaj* og *Julie*, *Taxa* m.fl.

STRAFFEN FOR AT VÆRE HUSMOR I KALIFATET

I september 2021 blev advokat Mette Grith Stage kontaktet af advokat Knud Foldschack, som med foreningen Repatriate the Children havde været i Syrien for at besøge de danske kvinder og børn, der sad i fangelejrene al-Roj og al-Hol. Foldschack havde talt med en af kvinderne, der på det tidspunkt godt vidste, at der lå en sag og ventede på hende hjemme i Danmark, og hun havde bedt ham om at spørge, hvorvidt Mette Grith Stage ville være hendes forsvarer.

Som de fleste andre danskere havde jeg også fulgt debatten omkring evt. hjemtagelse af de kvinder, som sammen med deres børn gennem længere tid havde været tilbageholdt i de kurdisk kontrollerede fangelejr i Syrien. Så da jeg fik muligheden for at blive forsvarer i denne sag, var jeg ikke et øjeblik i tvivl om, at jeg ville tage den. Sagen er den første af sin art herhjemme og derfor særdeles interessant ud fra en faglig synsvinkel, men også på det mere personlige plan kunne det være spændende at møde en af de meget omtalte syrien-kvinder.

Jeg ved ikke, om baggrunden for min klients ønske om, at jeg skulle repræsentere hende, var, at hun havde hørt om mine tidligere sager vedrørende straffelovens terrorbestemmelser. Men jeg har en vis erfaring med området, idet jeg blandt andet har været forsvarer for syrien-krigeren Jacob El-Ali, som for nylig fik 14 års fængsel for at have kæmpet for IS, ligesom jeg var forsvarer for 'Kundby-pigen' samt for en af de tiltalte i Krudttønde-sagen, som i øvrigt blev frifundet for medvirken til terrorisme.

Da jeg modtog sagen fra politiet, havde jeg endnu ikke talt med min klient, for hun havde ikke adgang til telefon eller internet i al-Roj-lejren. Så derfor imødeså jeg med spænding, at hun kom til Danmark, hvilket skete natten mellem den 6. og 7. oktober 2021, hvor hun og to andre kvinder fra al-Roj-lejren sammen med deres børn blev hentet hjem af de danske myndigheder. Næste formiddag skulle min klient fremstilles i grundlovsforhør ved retten i Esbjerg, og jeg mødte hende første gang nede i retten, hvor hun blev bragt til af politiet efter at være blevet skilt fra sine børn om natten og derpå kørt til arresten.

Da jeg ankom til retten, blev jeg overrasket over det massive opbud dels af pressen, dels af kampklædte politifolk med maskinpistoler og politihunde, som omkransede retsbygningen, ligesom der også indenfor var massiv politibevogtning. Det var vanskeligt ikke at få indtrykket af, at her havde vi med en livsfarlig og flugttruet terrorist at gøre, men den klient, jeg mødte, var en ganske fredsommelig og meget, meget træt kvinde, som netop havde tilbagelagt en lang og nervepirrende rejse – indtil det sidste havde min klient jo være nervøs for, om noget kunne gå galt

i 11. time og stoppe hjemtagelsen.

Grundet den tilstand, min klient var i, og henset den alvorlige sigtelse, anbefalede jeg hende ikke at udtale sig i grundlovsforhøret, således at hun kunne blive helt klar i hovedet, og vi kunne få drøftet sagen grundigt, hvilket vi jo ikke havde haft mulighed for forud for grundlovsforhøret.

For mig var det vigtigt, at jeg hurtigt fik skabt en god relation og et tillidsforhold til min klient. Meget tidligt i forløbet lagde vi os fast på at få sagen overstået hurtigst muligt. Der var i min optik ingen mulighed for en frifindelse, og min klient havde en interesse i, at varetægtsfængslingen blev så kort som mulig, så hun kunne komme ud til sine fem børn og få et nogenlunde normalt liv igen.

Jeg fik herefter sat en afhøring op med politiet, og min klient blev afhørt allerede den 27. oktober 2021, hvor hun erkendte det, hun var sigtet for. Selv om min klient havde erkendt overfor både politiet og i retten, var efterforskningen ikke afsluttet. Der skulle foretages et par uddybende afhøringer af min klient, ligesom politiet skulle vurdere, om der måtte være grundlag for flere sigtelser mod min klient, hvilket ikke var tilfældet.

Derudover ønskede politiet også at videoafhøre de fire ældste af min klients børn, hvilket både deres bistandsadvokat og jeg på det kraftigste modsatte os, da vi på ingen måde mente, at det var forsvarligt overfor børnene, som selvsagt i forvejen var psykisk påvirkede af årene i Syrien og de efterfølgende tre år i al-Roj-lejren. Det havde vi derfor nogle sværds slag med anklagemyndigheden om, men både by- og landsret mente, at børnenes vidneudsagn kunne være af betydning for straffesagen mod deres mor, og at de havde vidnepligt, så derfor blev enden på det, at der skulle foretages videoafhøring. Der kom imidlertid intet relevant ud af de afhøringer, så efter min opfattelse var det en fuldstændig unødvendig yderligere traumatisering af børnene.

Sager, hvor der er rejst sigtelse efter straffelovens terrorbestemmelser, skal hele vejen op gennem systemet via stats- og rigsadvokat til Justitsministeriet til vurdering, da det formelt set er justitsministeren, der beslutter, om der skal rejses tiltale. Det er en tung og langsommelig proces. Så trods min plan om at få min klients

sag afgjort hurtigt, gik der 13 måneder fra tilståelsen, til hun fik dom i byretten, og varetægtsfængslingen blev dermed forlænget i lige så lang tid.

Helt konkret drejer sagen sig om, hvad der skal til for, at man overtræder straffelovens § 114 e, som handler om at fremme virksomheden for en terrororganisation, uden at man selv begår terrorhandlinger. Jeg vurderede fra starten, dels at min klient rent faktisk havde overtrådt straffelovens § 114 e, dels at anklagemyndigheden uden de store problemer kunne bevise det. Min klient havde levet som husmor under IS i kalifatet. Hun handlede i de lokale butikker, hendes børn gik i skole, hendes mand arbejdede på det lokale hospital, familien levede af hans løn, og de blev islamisk gift på rådhuset dernede med Islamisk Stats emblem på deres vielsespapirer. De fik yderligere et barn under det fem år lange ophold i kalifatet. Når man har et liv og en dagligdag i kalifatet, er man også med til at konsolidere IS' position i området.

Så derfor blev min klient og jeg hurtigt enige om, at det ikke ville give mening at bestride, at hun havde overtrådt bestemmelsen. Hun ville under alle omstændigheder blive dømt, og derfor valgte hun at erkende, så processen kunne gå så hurtigt som muligt.

Eftersom min klient erkendte sigtelserne, skulle retten ikke tage stilling til, om hun var skyldig, men alene til straffens længde. Min klient har ikke været såkaldt syrien-kriger eller arbejdet for IS, som det har været tilfældet i andre sager, der har været for retten de seneste år. Min klients brøde bestod i at være hjemmegående husmor, og hun har ikke foretaget sig ulovlige handlinger i form af vold, drab eller planlægning af terror, mens hun boede i kalifatet. Så spørgsmålet var altså, hvad det skulle koste gennem fem år at have været husmor i kalifatet. Da denne sag er den første af sin slags, har der ikke været tidligere lignende sager, som jeg har kunnet læne mig op ad – heller ikke fra de lande, vi normalt sammenligner os med.

Jeg vidste fra starten, at jeg ville påberåbe mig straffelovens § 86, stk. 5, i denne sag. Det er en bestemmelse, som giver retten mulighed for at afkorte den tid i straffen, som den tiltalte har været anholdt eller varetægtsfængslet i udlandet.

Imidlertid synes det forudsat, at frihedsberøvelsen i udlandet skal være sket på grund af den i Danmark verserende sag. Eksempelvis at man er sigtet for narkokriminalitet i Danmark og anholdes samt fængsles i udlandet på baggrund af en international arrestordre udstedt af en dansk dommer. I den situation er det ret oplagt, at den tid, man sidder varetægtsfængslet i udlandet og venter på udlevering til Danmark, efterfølgende skal afkortes i den danske dom.

Anklagemyndigheden anerkendte sådan set, at min klient ikke havde kunnet forlade al-Roj-lejren og havde levet der under fængselslignende forhold, og derfor de facto havde været frihedsberøvet i de tre år. Udfordringen i forhold til § 86, stk. 5, var imidlertid, at hun ikke var tilbageholdt i lejren på baggrund af sagen i Danmark. Kurderne havde således ikke anholdt min klient i sin tid, fordi der lå en international arrestordre på hende – der var slet ikke nogen sag mod hende i Danmark på det tidspunkt – men kurderne internerede af egen drift de kvinder, som kom fra kalifatet. Så derfor mente anklagemyndigheden ikke, at der var grundlag for, at straffen helt eller delvist skulle afkortes med årene i al-Roj-lejren.

I min optik var det to sider af samme sag: min klient blev netop tilbageholdt af kurderne, fordi hun har levet i kalifatet og dermed var at betragte som IS-kvinde, og det er jo præcis det samme, hun blev sigtet for i Danmark: nemlig at være husmor i kalifatet. Så derfor synes jeg, at det var helt oplagt og det eneste rimelige, at der efter princippet i straffelovens § 86, stk. 5 skulle ske straffekortning i dommen. Ikke nødvendigvis med de fulde tre år, hun havde siddet i lejren, men evt. i et mindre omfang efter rettens skøn. Hvis ikke min klient blev krediteret for den tid, hvor hun allerede havde været frihedsberøvet for forseelsen, så mener jeg, at hun reelt straffes og afsoner to gange for samme forbrydelse, og det er hverken rimeligt eller i overensstemmelse med formålet bag § 86, stk. 5. Dertil kommer, at min klient jo heller ikke havde mulighed for at få nogen rettergang hos kurderne.

Min klient voksede op som en helt almindelig vestjysk pige fra en dansk kernefamilie. På et tidspunkt i gymnasieårene fik hun interesse for islam og valgte af egen drift at konvertere, og

OM SAGEN

En 35-årig etnisk dansk kvinde og hendes fem børn blev forrige år hentet hjem fra en kurdisk kontrolleret fangelejr i Syrien. Kvinden blev ved retten i Esbjerg dømt til tre års fængsel for uden tilladelse at være indrejst og have opholdt sig i al-Raqqa-distriktet i Raqqa-provinsen og Deir al-Zour-provinsen i Syrien, der i perioden var defineret som konflikt-områder, og hvor terrororganisationen IS var part i en væbnet konflikt. Kvinden blev ligeledes dømt for at have fremmet IS' aktiviteter, navnlig ved at virke som husmor for og hustru til en person, som var aktiv i IS. Tiltalen mod kvinden skete efter straffelovens § 114 e, 1. pkt., og § 114 j. Sagen blev anket af anklagemyndigheden til Vestre Landsret, der omstødte dommen til fire år.

senere mødte hun en herboende somalisk mand, som hun giftede sig og fik børn med. Efter nogle år i Vestjylland, hvor parret følte sig stadig mere stigmatiseret i lokalsamfundet, besluttede de at rejse til kalifatet i troen på, at de der kunne leve et bedre liv som fredelige muslimer.

Det er jo i sig selv en noget drastisk beslutning at tage og for de fleste mennesker også helt uforståelig, for hvad tænker man dog på, når man synes, det er en god ide at tage til IS' højborg og bosætte sig med fire børn? Sådant tænkte jeg også selv, og set i det lys havde jeg selvfølgelig en forestilling om, hvad det var for en kvinde, jeg skulle møde. Jeg havde måske nok forestillet mig et skørt radikaliseret menneske eller en nedbrudt kvinde. Temmelig overraskende var det så at møde en sød, sympatisk og fornuftig kvin-

de, som var nem at kommunikere og interagere med og absolut var ved sine fulde fem. Jeg sidder stadig tilbage med en følelse af forundring over, hvordan en sådan kvinde i sin tid kunne foretage så grell en fejlvurdering i forhold til at rejse til Syrien.

Under varetægtsfængslingen har der været ting af rent praktisk karakter, jeg har skullet hjælpe med. Det har særligt relateret sig til kontakten mellem min klient og hendes børn. Min klient var under den første del af sin varetægtsfængsling underlagt besøgs- og brevkontrol, hvilket betød, at der skulle være en politimand til stede og overvære børnenes ugentlige besøg, ligesom der de første mange måneder ikke var mulighed for telefonisk kontakt mellem hende og børnene. Så derfor har jeg i vid udstrækning været bindeled-

det, hvis der har skullet videreformidles beske-
der vedrørende børnene, idet jeg jo som hendes
forsvarer, er den eneste, der har haft fri adgang
til at ringe til og besøge hende.

Det hårdeste for min klient, siden hun ankom
til Danmark, har helt klart været adskillelsen fra
sine børn. Hun sagde ja til at blive hjemtaget af
de danske myndigheder velvidende, at hun vil-
le blive anholdt i det øjeblik, hun satte foden på
dansk jord. Min klient har været sammen med
sine børn 24/7 i de tre år, hvor de boede i et lil-
le telt i al-Roj-lejren, mens hendes mand var i et
fængsel. Hun har været den eneste omsorgsper-
son i børnenes liv i disse tre år, og hun har vitter-
ligt gjort alt, hvad der stod i hendes magt for at
skærme dem mest muligt fra de grumme ting,
der skete i lejren. Så det siger sig selv, at min kli-
ent og børnene er ekstremt tæt knyttet. Derfor
har adskillelsen naturligvis også været ubegribe-
lig hård for både min klient og børnene. De er
kommet tilbage til et land, som er blevet frem-
med for dem, og så skulle de straks adskilles fra
deres mor. Mit hjerte har virkeligt blødt for de
børn, der dog heldigvis har et godt og kærligt net-
værk omkring sig.

Da jeg aflagde min klient det sidste besøg for-
ud for hovedforhandlingen i byretten, havde hun
købt en stor æske chokolade til mig. Det blev jeg
helt rørt over, og jeg synes, at det siger noget om
min klients personlighed. Dels var hun selv un-
der et kæmpe pres, dels har man typisk ikke det
helt store økonomiske råderum, når man sidder
varetægtsfængslet, men alligevel havde hun alt-
så overskuddet til at tænke på en gave til sin ad-
vokat – som hun ovenikøbet havde måttet købe
af købmanden i fængslet, der tager ågerpriser.

Da hun gav mig chokoladen, fortalte hun, at
hun i starten havde tænkt, at jeg var en meget
hård og kynisk advokat, fordi jeg havde sagt, at
hun ville komme til at sidde varetægtsfængslet
i lang tid og ville få flere års fængsel. Det var jo
ikke lige det, hun havde drømt om at høre, og jeg
havde på ingen måde pakket det ind. Men efter-
følgende var hun nået frem til, at det var godt, at
jeg havde været så direkte og ærlig, for så havde
hun fra starten en realistisk ide om, hvad hun
skulle forvente og indstille sig på.
For som forsvarsadvokat er den vigtigste

opgave naturligvis at få det bedst mulige resul-
tat for klienten. I denne sag var det ikke en fri-
findelse, men i stedet den lavest mulige straf. I
byretten gik jeg efter to et halvt til tre års fængsel,
mens anklageren gik efter fire et halvt. Så byret-
tens dom på tre år var min klient og jeg meget
tilfredse med.

Efter der var faldet dom i byretten, var jeg
virkelig glad. Det var lykkedes at komme igennem
med, at princippet i straffelovens § 86, stk. 5 skul-
le finde anvendelse, og byretten havde således
ved fastsættelse af straffen taget højde for, at min
klient havde været frihedsberøvet i tre år i al-Roj-
lejren. Det var en stor faglig tilfredsstillelse for
mig, at jeg havde fået medhold i dette synspunkt,
og min klient og hendes familie var selvfølgelig
også superglade. Men anklagemyndigheden
var til gengæld ikke glad og ankede derfor dom-
men til landsretten med påstand om skærpeelse.

Sagen har helt klart været principiel for ankla-
gemyndigheden, som ikke har kunnet leve med
en byretsdom, der bragte § 86, stk. 5 i anvendelse,
da dommen på sigt ville have betydning for an-
dre sager. Jeg har min egen teori om, at hvis ikke
byretten udtrykkeligt havde henvist til straffelo-
vens § 86, stk. 5, men blot anført, at den årelan-
ge frihedsberøvelse i lejren var en formildende
omstændighed, så havde anklagemyndigheden
ikke anket dommen.

Selv efter mange år som forsvarer går jeg sta-
dig meget op i sagernes udfald og bliver påvirket
af dem. Derfor føltes det som en spand koldt vand
i ansigtet, da Vestre Landsret forhøjede straffen
til fire års fængsel. Min klient er både realistisk
og godt begavet, og jeg havde sagt til hende, at
det var en reel risiko, at landsretten ville forhø-
je straffen. Så hun havde mentalt forberedt sig
på det, men hun blev selvfølgelig stadig skuf-
fet og meget ked af det på sine børns vegne, for
det var en kæmpe mavepuster for dem. Det er
klart, at det for børnene gør en stor forskel, om
mor skal være i fængsel i tre eller fire år. Så det
var rigtig træls.

Med landsrettens dom ligger der nu en klar
afvisning af, at princippet i § 86, stk. 5 kan fin-
de anvendelse, når frihedsberøvelse ikke er sket
grundet den i Danmark verserende sag, og det
må derfor antages, at denne dom også vil ramme

de to andre hjemtagne kvinder, der venter på at få deres sager for retten. Jeg har søgt 3. instansbevilling på min klients vegne, og jeg håber virkelig, at Procesbevillingsnævnet giver Højesteret mulighed for at vurdere problemstillingen omkring § 86, stk. 5. Men også hvorvidt det er rimeligt, at det at have været husmor i kalifatet strafudmålingsmæssigt skal ligge på samme niveau som den straf, der er udmålt i sager, hvor den tiltalte har arbejdet direkte for IS som for eksempel hjælpeimam, eller som Said Mansour (kendt som Boghandleren fra Brønshøj i pressen, red.), der ad to omgange har fået henholdsvis tre et halvt år samt fire års fængsel for at opfordre til terror. Så jeg synes, at det vil give rigtig god mening, at vi får Højesterets syn på denne principielle sag.

Jeg er jo sædvanligvis ikke bleg for at råbe op i medierne om manglende retssikkerhed, hvis jeg mener, at det reelt er sådan, det forholder sig, men i denne sag synes jeg ikke, at jeg med rimelighed kan anfægte noget i forhold til min klients retssikkerhed under selve straffesagen. Det, at landsretten ikke har villet fradrage den tid, hun har været frihedsberøvet i al-Roj-lejren, synes jeg ikke er udtryk for manglende retssikkerhed, men er ren lovfortolkning.

Det eneste, jeg kan anfægte, er, at min klient ikke er blevet hentet hjem til Danmark noget før. Lige der kan jeg godt spørge mig selv, om hun har fået den retssikkerhed, som hun har krav på, når der skulle gå tre år, førend hun og hendes børn blev hjemtaget. Jeg synes ikke, det er helt forkert at sige, at hun blev en brik i et politisk spil uden skelen til hendes retssikkerhed. Denne sag har lært mig, at man ikke skal være bleg for at fremkomme med nogle nye, uprøvede juridiske synspunkter i retten og en lidt uortodoks procedure. Det værste, der kan ske, er jo, at det ikke fører til noget, som det har været tilfældet i denne sag med landsrettens afvisning af mine synspunkter omkring anvendelse af straffelovens § 86, stk. 5. Men eftersom jeg trods alt fik medhold i byretten, så har jeg da forhåbentligt ikke fremstået som helt skør ved at tænke lidt kreativt og ud af boksen. Vores retssystem i Danmark kan og bør også kunne rumme, at vi forsvarsadvokater indimellem kommer med nogle rimeligheds- og godtkøbsbetragtninger, som ikke har støtte i lovforarbejder eller retspraksis. Og det sker jo rent faktisk også, at det vinder gehør. ♦

METTE GRITH STAGE

Advokat (H) Mette Grith Stage er indehaver af Stage Advokatfirma, der er specialiseret i straffesager og sager om tvangsanbringelse af børn. Stage Advokatfirma beskæftiger 17 advokater, 2 advokatfuldmægtige og 10 sekretærer. Mette Grith Stage blev kandidat fra Aarhus Universitet i 1997 og indledte sin karriere i Justitsministeriets departement, hvorefter hun blev anklager i politiet og hos statsadvokaten. I 2006 skiftede hun side og blev forsvarsadvokat.

MARKANTE SAGER

I artikelserien "Min sag" møder vi nogle af de advokater, der har stået i spidsen for bemærkelsesværdige sager. Hvad var de juridiske knaster, hvordan var det at føre sagen, og hvad har de taget med sig videre. Har du ført en kendt sag, og vil du gerne dele dine erfaringer fra sagen med kolleger, så skriv til ifr@advokatsamfundet.dk.

Mød vores nye kollega

Skattekontrollen styrkes med 1.000 nye medarbejdere i disse år. Men vi får også hjælp fra andre typer kolleger.

Vi bruger blandt andet et digitalt kontrolværktøj, som hjælper os med at udpege virksomheder, hvor der er stor sandsynlighed for fejl. Så undgår vi at forstyrre flere regelefterlevende virksomheder end højest nødvendigt.

Lige nu har vi fokus på grove fejl i egne indberetninger hos en række forskellige brancher, blandt andet advokatbranchen.

**Skat er ikke enkelt.
Men ingen skal betale for meget eller for lidt.**

Retsstaten Danmark fortjener mere

TORSTEN GEJL
Retsordfører Alternativet

Retsstaten har sværere vilkår i realiteternes politiske Danmark. Der er brug for en tillidsvækkende ny politisk kultur.

Regeringsgrundlaget tyder desværre på, at den nuværende regering kommer til at behandle retsstaten på samme måde, som Socialdemokratiet og Venstre har gjort de seneste 20 år. Lagt på krukke og i sukkerlage på en hylde, som krukken nemt kan tages ned fra ved festlige lejligheder.

Selvom der ikke findes en eneste dansk politiker, der vil udtale sig imod retsstaten, har den alligevel sværere og sværere vilkår i realiteternes politiske Danmark. Fra instrukskommission, minkkommission, rigsretssag, til FE-sag og Samsam-sag.

Retsstaten er først og fremmest en styreform, hvor regeringen udøver sin myndighed med baggrund i lovgivning, som er vedtaget under iagttagelse af de gældende formelle procedurer. Derudover er det en styreform, hvor magt søges holdt adskilt og i balance ved hjælp af både skrevne og ikke-skrevne principper som for eksempel tredelingen af magten og armslængdeprincippet, og som har en udstrakt grad af minoritetsbeskyttelse indbygget.

På globalt plan er retsstaten en sjælden art, som er yderst truet på sin eksistens. Danmark er en af de sjældne arter, men levevilkårene er blevet trængte, og det er på tide at sætte et stop for mange års undergravende politik. Det kræver en ny politisk kultur hos de eksisterende magtpartier, hvis vi skal have udviklet den danske retsstat. Blandt andet en kultur, hvor spørgsmål om ministres ansvar ikke bare bliver et spørgsmål om et politisk flertal, men et spørgsmål om en tillidsvækkende ny politisk kultur.

Alternativets ønske om en advokatvurdering som opfølgning på granskingskommissionens

beretning om aflivning af mink var båret af flere hensyn, hvor et af de vægtige var Alternativets ønske om en ny politisk kultur. En kultur, hvor politikere tilstræber at agere tillidsvækkende, så respekten for retsstat og folkestyre ikke undermineres.

Hvordan ville en advokatvurdering kunne hjælpe på dette? Efter Alternativets opfattelse vil det være en værdig måde at få afsluttet sagen på, at Folketinget brugte det stående granskingsudvalg til at fastsætte rammerne for en advokatvurdering, så der vil kunne komme en juridisk vurdering om blandt andet uagtsomhed, som Folketinget kunne tage stilling til. Det ville være formelt rigtigt, og det ville også være rimeligt over for den del af befolkningen, som i forvejen er ved at miste troen på det etablerede politiske system. Flere og flere står med en oplevelse af,

at politikere kan slippe af sted med hvad som helst, imens almindelige mennesker må igennem de rigide systemer, som politikere fastsætter.

At hele den politiske reaktion ovenpå et tvangsindgreb uden lov-hjemmel pludselig lukkes ned i et lukket forhandlingsforløb, er ikke gavnligt for tilliden til politikere eller det politiske system generelt.

Derfor er det også vigtigt, at det ikke bliver retningsgivende for regeringens fortsatte holdning til retsstaten. Det ser desværre sådan ud lige nu, hvor det meste bliver smidt i syltekrukker. Herunder revisionen af den mørklægningslov, der på newspeak hedder offentlighedsloven.

Alternativet vil gøre vores bedste for at forny den politiske kultur på systemisk plan, så idéen om retsstaten ikke bare er noget, vi tager frem, når vi gerne vil skåle og drikke bobler. ♦

LEGATER

SAGFØRERNES AUKTIONERS LEGAT

REJSELEGAT

Rejselegatet kan søges af en københavnsk advokat med en god juridisk kandidateksamen, der i sit arbejde har vist fremragende evner og en levende interesse for sit fag, som gør det sandsynligt, at vedkommende vil have stor gavn af en studierejse. Legatet gives fortrinsvis til hel eller delvis dækning af rejseudgifter og tuition. Legatet gives ikke til kongresrejser, rejser med en varighed på under tre måneder eller til rejser, der allerede er påbegyndt på uddelingstidspunktet medio maj.

Legatudbetalingen er i maj/juni. Ansøgning kan indsendes fra 15. marts 2023.

Ansøgningsfristen er 1. april 2023.

LEGAT TIL VÆRDIGT TRÆNGENDE

Legatet kan søges af københavnske advokater, der uden egen skyld er kommet i økonomiske vanskeligheder, eller til rekreationsrejser for københavnske advokater eller deres pårørende, eller til københavnske advokaters efterlevende, fraskilte eller fraseparerede ægtefæller samt børn under 25 år. Legatudbetalingen er i maj/juni. Ansøgning kan indsendes fra 15. marts 2023.

Ansøgningsfristen er 1. april 2023.

UNDERSTØTTELSESFONDEN

Legatet kan søges af nuværende eller forhenværende advokater, der er økonomisk dårligt stillede eller disses efterlevende ægtefæller og børn eller undtagelsesvis til andre, som advokaten faktisk forsørgede.

Understøttelsesfonden administrerer desuden seks selvstændige legater, hvis formålsparagraf stort set er enslydende med Understøttelsesfondens. Legatet udbetales halvårligt i juni og december.

Ansøgningsfristen er 31. marts 2023.

BIRTHE DAELLS FOND

Birthe Daells Fond kan søges mhp. at få økonomisk støtte til advokatbistand. Fondens formål er at sikre, at personer – også juridiske – som ikke har råd til at antage en advokat til at varetage deres sag, kan få bistand fra en advokat. Fonden kan – helt eller delvis – dække udgifter til advokatsalær i det omfang, det ikke bliver godtgjort hos modparten, f.eks. ved dom, fri proces og/eller retshjælpsforsikring.

Birthe Daells Fond giver ikke støtte til separations- og skilsmissesager eller injuriersager. Ved "separations- og skilsmissesager" forstås ægteskabs-/samlivssager i al almindelighed, herunder også tvister mellem parterne samt bopæls- og samværsager om fælles børn. Du kan ikke få støtte til betaling af sagsomkostninger til modparten, til retsafgifter, syn og skøn og meget mere. Der gives heller ikke støtte til sager, som allerede er ført, ligesom der heller ikke gives dækning til udgifter til advokatbistand, som allerede er ydet.

Ansøgningen skal udover en sagsfremstilling (og kopi af ansøgning om fri proces) indeholde oplysning om parternes økonomiske forhold (herunder seneste årsopgørelse) og størrelsen af det beløb, man søger om.

Du kan læse nærmere om betingelserne for at søge legater samt hente ansøgningsskemaer på: Advokatsamfundet.dk

Søg på fonde under Advokatrådet

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

Kan freelancere kræve overenskomst uden at ryge i fængsel?

Tekst Lektor, ph.d. Christian Bergqvist, Juridisk Fakultet, Københavns Universitet

De faglige organisationer har ytret ønske om at sikre overenskomst for platformsøkonomiens freelancere. Det kan de godt, men kun for dem, som er lønmodtagere. Kollektive aftaler om løn- og arbejdsforhold for selvstændige derimod er et kartel og kan medføre fængsel. EU har udsendt retningslinjer, men disse ændrer ikke herved, uanset nogle synes at mene dette.

52

Platformsøkonomien har åbnet nye arbejdspladser og ikke mindst samarbejdsformer, hvor folk tilrettelægger deres arbejdsdag mere fleksibelt. For eksempel fra hjemmet, på ad hoc-basis, for forskellige arbejdsgivere, ved siden af studier eller som fuldtidsfreelancere. Selvom de fleste er glade for den øgede frihed, kommer løsere ansættelse med en skyggeside, når traditionelle lønmodtagergoder som for eksempel ferie og løn under sygdom forsvinder. Mange lever fint med dette, mens andre er mere bekymrede. Nogle arbejdspladser er nemlig ikke nye, men traditionelle, nu blot omdefinert til freelancestatus for at spare udgifter. Ikke uventet har fagforeningerne reageret og krævet ansættelse eller som minimum overenskomst, og navnlig leveringstjenesten Wolt og online-supermarkedet Nemlig.com er kommet i søgelyset.

Konkurrencereglerne gælder for selvstændige

Normalt ville arbejdsretlige kampe ske indenfor rammerne af det fagretlige system, hvor arbejdstagersiden evt. kan iværksætte strejke og blokade, indtil deres krav imødekommes. En række fagforeningers korstog mod dele af platformsøkonomien generelt, og to specifikke tjenester i særdeleshed, har dog fået et tvist, der potentielt

kan ende i straffesager. De arbejdsretlige tiltag skal nemlig ske med respekt for konkurrencereglerne, der alene fritager overenskomster for lønmodtagere fra kartelforbuddet, og i platformsøkonomien er lønmodtagerstatus ofte mere flydende. Nogle gange fordi arbejdsgiverne forsøger at klassificere de ansatte som selvstændige. Dansk arbejdsret er dog ikke ubekendt med kreative organiseringer af arbejdskraften, og egentlige omgælder vil normalt blive underkendt. Der vil dog altid være en gråzone, og hvis for eksempel arbejdstageren opretter momsnummer og trækker sine udgifter fra i skat, taler dette imod lønmodtagerstatus. Modsat lønmodtagere kan selvstændige ikke kollektivt diskutere aflønning, idet dette juridisk svarer til et priskartel, mens for eksempel strejke og blokade svarer til en kollektiv boykot. Begge meget grove overtrædelser af konkurrencereglerne, der siden 2012 har kunnet sanktioneres med fængsel og som minimum betydelige bøder til de ansvarlige.

En stigende andel af platformsarbejderne er formentlig selvstændige

Om gråzonen er stor eller lille afhænger nok af øjnene, men alt tyder på, at mange og tilmed en stigende andel af dem, der løser opgaverne i platformsøkonomien, bør ses som selvstændige.

Og selvstændige skal, modsat lønmodtagere, respektere konkurrencereglerne, hvorfor fagforeningerne hverken kan kræve overenskomst eller etablere strejke uden at blive ramt af kartelforbuddet. De kan ikke engang udvide eksisterende overenskomster til også at omfatte freelancere, og det er åbent, om de kan presse virksomhederne til at opgive brugen af for eksempel selvstændige vognmænd og i stedet tilbyde ansættelse. Umiddelbart ligner det også en (ulovlig) kollektiv boykot, der rammes af kartelforbuddet.

Det er ikke nyt, at overenskomster skal respektere konkurrenceretten

Der er ikke noget nyt i, at arbejdsretlige tiltag, herunder krav om overenskomst, skal respektere konkurrencereglerne. I 2002 fik Dansk Journalistforbund ørerne i maskinen, da de forsøgte at udvide deres overenskomst til freelancejournalister, og senest har tolkeværket til "afhøring" for deres rolle i en mulig boykot af en tolkeplatform (EasyTranslate). Tilsyneladende kunne der ikke opnås enighed om betaling af tolkene, og da disse var selvstændige erhvervsdrivende, fattede de danske konkurrencemyndigheder interesse. Dog ikke mere end, at sagerne gradvist blev lukket mellem 2019 og 2020 efter nogle indledende undersøgelser og brevudvekslinger mellem

styrelsen og ikke mindst deres faglige organisationer.

Andre og mere oplagte sager trængte sig på

Det er uklart, hvorfor undersøgelserne af tolkene, og hvad der ligner en klar overtrædelse af konkurrenceloven, aldrig blev en egentlig sag. Normalt afsluttes gråzonesager som minimum med en indskærpelse af reglerne, herunder forbuddet mod at indgå pris-aftaler. Måske har boykotten være mindre organiseret, eller også har andre og mere oplagte sager presset sig på. Parallelt med tolkesagerne kiggede Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen nemlig også på to rengøringsplatforme, Happy Helper og Hilfr, der begge formidlede rengøring til private via en kombination af ansatte og freelancere. Da de dog også fastlagde prisen, konfliktede dette med konkurrenceloven for så vidt angår angik freelancerne. Undersøgelsen kunne dog i 2020 lukkes uden straf, da virksomhederne hurtigt erkendte deres fejl og tilbød at rette ind. Derudover har det formentlig spillet ind, at opgaverne flød på tværs af gruppen af ansatte og freelancere, og at disse i øvrigt kunne skifte status, hvorfor sanktion ville have forudsat langt mere omfattende vurderinger, hvilket fremstod uproportionelt.

To sager om rengøringsplatforme viser vejen

Sagerne mod rengøringsplatformene kan yde støtte til at afgrænse lønmodtagerbegrebet. I vurderingen af, om der

forelå et ansættelsesforhold, indgik fraværet af traditionel løn samt et over/underordningsforhold. Endvidere indgik det, hvem der havde den økonomiske risiko, hvis kunderne ikke betalte, og om arbejdet omfattede mere end 5,5 timer pr. uge. Derudover blev det noteret, om platformene udsendte lønsedler og indeholdt A-skat, samt om der blev afregnet ATP og betalt sygedagpenge. Heraf følger, at der anlægges en konkret helhedsvurdering, der betoner arbejdsgiverens ret til at fastlægge opgaver i tid og rum samt fraværet af økonomisk risiko for arbejdstageren. Eventuelt om disse funktionelt er integreret i virksomheden som traditionelle ansatte og på mere fast basis. Det sidste må afgøres konkret, men i sagen om Happy Helper blev det vurderet, om ansættelsen udgjorde mere end 5,5 timer pr. uge.

Er budene hos Wolt og chaufførerne hos Nemlig.com lønmodtagere?

Parallelt med undersøgelserne af rengøringsplatforme og en række tolke har de faglige organisationer interesseret sig for leveringstjenesten Wolt og online-supermarkedet Nemlig.com. Begge benytter sig af en tredjepart til at levere mad og varer, men de faglige organisationer mener, at disse reelt er lønmodtagere, mens Wolt og Nemlig.com modsat mener, de er selvstændige. Det er uklart, om Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen har kigget på Wolt og Nemlig.com, men en eventuel vurdering vil ske frigjort fra det arbejdsretlige lønmodtagerbegreb. Det er altså i

princippet irrelevant, om skat, politiet eller en fagforening anser for eksempel Wolt som arbejdsgiver og budene som lønmodtagere. Hvis Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen vurderer anderledes, og domstolene er enige, vil en overenskomst for budene være et priskartel. Udover straf til de involverede kan dette medføre, at overenskomsten, der er kæmpet så hårdt for, er ugyldig, hvilket formentlig er et lige så stort problem.

Et selvstændigt konkurrenceretligt lønmodtagerbegreb

At det konkurrenceretlige lønmodtagerbegreb er frigjort fra det arbejdsretlige blev bekræftet, da Danmark fik en moderne og EU-konform konkurrencelov i 1997. Spørgsmålet blev særlig tydeligt efter en EU-sag fra 2014 om et hollandsk orkester, der anvendte en blanding af ansatte og vikarer. Overenskomsten dækkede dog begge, hvilket de hollandske konkurrencemyndigheder fandt ulovligt, da de ikke mente vikarerne var lønmodtagere. I en salomonisk dom fandt EU-Domstolen, at hvis vikarerne var underlagt instruktionsbeføjelse i deres opgaveløsning og de facto var integreret i arbejdsgiverens aktivitet, var det irrelevant, at hollandsk arbejdsret ikke så dem som lønmodtagere. Konkurrenceretligt var de lønmodtagere og kunne lovligt omfattes af overenskomst.

EU har udsendt en vejledning

EU er ikke blind for platformøkonomiens disruptive virkning og

CHRISTIAN BERGQVIST

Lektor i konkurrenceret på Københavns Universitet, Juridisk Fakultet, og forsker i den konkurrenceretlige regulering af økonomien. Christian Bergqvist er tidligere advokat.

behovet for afklaring. Derfor blev en vejledning udsendt i september 2022, der bekræfter den funktionelle tilgang til spørgsmålet, således at den officielle titel: ansat, vikar, freelancer eller selvstændig, er irrelevant. Det afgørende er, som i den hollandske orkestersag, om de optræder i samme rolle og funktion som egentligt ansatte. Derudover understreges det, hvordan digitale platforme konkurrenceligt kan være arbejdsgivere, såfremt realiteterne taler herfor, uanset (kreative) forsøg på at undgå dette. Et af de anvendte eksempler tager udgangspunkt i Uber, der officielt var en samkørselstjeneste og derfor hverken anså sig for at være taxiselskab eller arbejdsgiver. Det første afviste de danske domstole i 2016 og 2017, men ifølge EU var chaufførerne måske reelt lønmodtagere.

EU har også opstillet mere praktisk orienterede formodninger

EU's funktionelle tilgang til arbejdstagerbegrebet er allerede foregrebet i dansk praksis med Happy Helper og Hilfr og vil isoleret ikke ændre noget. Det vil en parallel prioriteringsregel – også skitseret i vejledningen, heller ikke. Ifølge denne vil EU ikke forfølge sager med selvstændige, der alene sælger sin arbejdskraft, såkaldte soloselvstændige, og som opnår 50 procent af sin indtægt fra en enkelt modpart. Ifølge EU befinder disse sig

i samme økonomiske afhængighedsforhold som traditionelle lønmodtagere og bør derfor indrømmes adgang til kollektive lønforhandlinger. Det samme gælder, såfremt der mere generelt består et asymmetrisk forhandlingsforhold. Ifølge vejledningen vil det være tilfældet, såfremt modparten repræsenterer hele industrien, har en årlig omsætning på over 2 millioner euro eller mere end 10 ansatte. Der er dog alene tale om prioritetsregler, der indikerer, hvilke sager og problemstillinger EU vil forfølge. Som en sidste option nævner vejledningen, at medlemsstaterne i princippet kan vedtage love, der indfører en pligt til at indgå overenskomst, og at flere EU-lande allerede har anvendt denne option.

Vejledningen ændrer ikke noget i dansk ret

En dansk lov, der – som foreslået af EU indfører pligt til at indgå overenskomst, er vanskelig at forene med den danske model, hvor Folketinget ikke blander sig i løn- og arbejdsforhold. Mere gangbart er formentlig betragtningerne om asymmetriske forhandlingspositioner, men det juridiske fundament er svagt, da tilgangen afviger fra etableret praksis. Normalt ses alle former for prisaftaler som et hardcore kartel, der ubetinget er ulovligt (næsten) uanset baggrund. Det er altså usikkert, om domstolene vil følge EU's tanker, hvis, eller mere sandsynligt, når de bliver

indblandet. I den forbindelse yder vejledningen ikke meget hjælp, da den alene indikerer, hvordan EU vil prioritere sine sager. Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen kan selvfølgelig vælge at prioritere på samme måde som EU, men dette er mindre sandsynligt jf. tilgangen til rengøringsplatformene og tolkesagerne.

En permanent løsning kræver sager for EU-Domstolen

Desværre synes nogle fagforeninger at have læst vejledningen anderledes og udtrykker nu ønske om at overenskomstdække platformøkonomiens freelancere. Det må de selvfølgelig gerne ønske, men hvis de forsøger at omsætte dette til egentlige krav eller ligefrem strejker og boykotter for det, risikerer de straf som kartelmagere. En mere permanent løsning, der binder bordet rundt, er et mere pragmatisk syn på, hvad der egentlig udgør et kartel. Eller mere specifikt, at dette ikke per se bør omfatte platformøkonomiens freelancere. Dette er muligt indenfor rammerne af etableret teori og praksis, men vil kræve et antal sager – muligvis ført helt til EU-Domstolen, og er således ikke lige om hjørnet. Indtil det er på plads, bør arbejdsmarkedets parter træde med en betydelig forsigtighed og nøje overveje, om de forfølger krav på vegne af folk, der reelt ikke er lønmodtagere. ♦

Skal dine sager om SKEL i gode hænder?

Her ser du Ole Nørgård. Han er landinspektør og et af vores faglige fyrtårne inden for skelforretninger. Hvis en af dine klienter har brug for en beskikket landinspektør til at fastlægge den korrekte placering af et skel, kan du lige så godt vælge en af de bedste til opgaven.

Ole har den brede faglige forankring som landinspektør. Han er helt hjemme i de faglige discipliner som eks. hævd, ejendomsberigtigelse, arealoverførsel og tinglyste bindinger, der har betydning i en skelforretning.

Han har styr på sin habilitet og er stærk i processer, så alle formalia er på plads.

Men lige så vigtigt er det, at Ole er den naturlige mediator i kraft af sin personlighed. Han møder folk i øjenhøjde og med oprigtig interesse. Han er saglig, venlig og pragmatisk og frem for alt god til at gennemføre en positiv proces og finde tilfredsstillende løsninger - for alle involverede parter.

Skal din klient have løst skelforretninger ordentligt og sagligt - ring til Ole.

Kontakt Ole Nørgård, landinspektør

Telefon: +45 2233 2002

Mail: onk@geopartner.dk

konkurser.dk

- Salg af konkursboaktiver på netauktion over 14 dage
- Over 60.000 potentielle køberemner
- Advokatfaglig baggrund med 15 års erfaring
- Vi står for hele salgsprocessen
- Afregning via vores klientkonto

Auktioner P/S

• Tlf. 39 29 19 00

• info@konkurser.dk

Strandvejen 60, 2900 Hellerup

Pligten til opbevaring af sagsakter

Tekst Anette Dahlsgaard Hejle, chefkonsulent og Frederik Holst Kronborg juridisk konsulent, Advokatnævnet

Advokatnævnet har i en række kendelser behandlet pligten til at opbevare sagsakter samt kurators disciplinære ansvar for handlinger foretaget af en medhjælpende advokat.

Advokatnævnet har ved tre nyere kendelser pålagt advokater sanktioner for ikke på behørig vis at have iagttaget forpligtelsen til at opbevare sagsakter efter afslutningen af en sag. Nævnet har i én af sagerne særligt taget stilling til, hvordan en advokat skal håndtere sin opbevaringsforpligtelse efter afslutning af en sag, der har været behandlet via retssagsportalen (min-retssag.dk).

Advokaters opbevaringsforpligtelse er behandlet i de advokatetiske regler, der er udfærdiget af Advokatrådet, og som er vejledende. Det fremgår således af de advokatetiske regler art. 70, at en advokat efter afslutning af en sag skal opbevare sagens akter, herunder elektroniske data, i en passende periode, som kan fastsættes generelt efter sagstype med fornødent hensyn til konkrete forhold. Advokatrådet anbefaler, at en advokat tager udgangspunkt i en opbevaringsperiode på fem år fra afslutningen af en sag, men visse dokumenter af retsskabende karakter bør opbevares længere. God advokatskik på området fastsættes af Advokatnævnet samt domstolene, i det omfang en sanktionerende kendelse indbringes herfor. Nedenfor følger udpluk af nævnets praksis.

Ved kendelse af 29. november 2022 (indbragt for retten) (sagsnr. 2021-2665) havde en advokat siden 2010 løbende bistået en klient, der var udlejer, med juridisk rådgivning og inddrivelse af tilgodehavender hos lejere. I sommeren 2020 drøftede advokaten og klienten mulighederne for at

genoptage nogle inkassosager. I den forbindelse oplyste advokaten, hvilke sager der var ydet bistand i. Iblandt var sager fra perioden 2010-2017. I foråret 2021 anmodede klienten advokaten om at udlevere alt materiale vedrørende sagerne, herunder "domsfundamenter". Advokaten gjorde gældende, at hun ikke havde nogen domsfundamenter liggende, og at disse var blevet udleveret til klienten ved sagernes afslutning, samt at hun ikke havde modtaget nogen præcisering af, hvilke dokumenter der ønskedes indsigt i. Advokatnævnet fandt, at advokaten havde tilsidesat god advokatskik ved ikke dokumenterbart at have udleveret sagsakterne fra sagerne til klienten. Nævnet lagde vægt på, at det stod advokaten klart, at klienten som minimum ønskede udlægsfundamenterne i de af advokaten oplyste sager udleveret, hvorfor advokaten ikke havde grundlag for ikke at imødekomme klientens anmodning. Nævnet udtalte i den forbindelse, at der ved visse dokumenter af retsskabende karakter bør ske opbevaring i mere end fem år efter afslutningen af en sag.

Ved kendelse af 29. november 2022 (sagsnr. 2021-3110) tog Advokatnævnet stilling til, om en advokat var forpligtet til at downloade og opbevare sagsakter, der havde været tilgængelige på retssagsportalen, efter afslutningen af sagen. Under skriftvekslingen af en klagesag for Advokatnævnet anmodede klageren om, at advokaten skulle fremlægge retsbogsudskrifter og processkrifter fra en retssag, der var afsluttet lidt mere end et år forinden, således

at akterne kunne indgå i klagesagen. Advokaten oplyste, at han ikke længere havde adgang til sagen på retssagsportalen, hvorfor han var afskåret fra at fremlægge retsbogsudskrifterne. Advokaten forholdt sig ikke til klagerens opfordringer om at fremlægge processkrifterne. Klageren klagede herefter over, at advokaten ikke havde overholdt sin opbevaringsforpligtelse. Advokatnævnet fandt, at advokaten havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at iagttage sin forpligtelse til at opbevare sagsakterne i en passende periode efter sagsafslutningen henset til blandt andet, at anmodningerne om at fremlægge sagsakterne var fremsat omkring ét år efter sagens afslutning, og sagsakterne vedrørte en sagsgenstand af betydelig værdi. Nævnet tilføjede advokaten en irettesættelse, idet der i formildende retning blev lagt vægt på, at klageren ikke havde sandsynliggjort at have lidt retstab, ligesom klageren ikke sås at have iværksat andre foranstaltninger for at rekvirere sagsakterne, herunder rettet henvendelse til retten, hvorfor det var uafklaret, om sagsakterne var uigenkaldelige. På baggrund af ovennævnte må det udledes, at en advokat som udgangspunkt ikke kan anvende retssagsportalen som en form for arkiv til opbevaring af sagsakter efter afslutningen af en sag.

Ved en lidt ældre kendelse af 28. september 2021 (sagsnr. 2021-682) fandt nævnet, at en advokat havde tilsidesat god advokatskik ved ikke at opbevare sagsakterne i en passende periode efter sagens afslutning. I december

2016 udtrådte advokaten af sagen, og i februar 2020 anmodede klienten om, at advokaten udleverede alle sagsakter, herunder flere originale sagsakter. Advokaten meddelte blandt andet, at akterne var blevet forsvarligt makuleret, da sagen var afsluttet. Ved påkendelsen af sagen lagde nævnet særligt vægt på, at sagsakterne vedrørte en personska-desag, at advokaten var bekendt med, at der blandt sagsakterne var originaler vedrørende blandt andet lægefaglige undersøgelser, og at makuleringen af sagsakterne ikke var varslet eller oplyst på forhånd. Advokatnævnet tildelte advokaten en irettesættelse, idet der i formildende retning blev lagt vægt på, at klienten ikke havde godtgjort at have lidt retstab, ligesom klienten først flere år efter sagens afslutning anmodede advokaten om udleveringen. Endvidere lagde nævnet vægt på, at klienten ikke sås at have iværksat andre foranstaltninger for at komme i besiddelse af akterne, herunder rettet henvendelse til sit forsikringsselskab, hvorfor det var uafklaret, om sagsakterne var uigenkaldelige.

Er en kurator ansvarlig for handlinger foretaget af en medhjælpende advokat?

Advokatnævnet drøftede problemstillingen på et plenarmøde i november 2022 i forbindelse med behandlingen af en række sager (sagsnr. 2021-4099 m.fl. og 2022-882 m.fl.). De underliggende sager vedrørte to konkursboer, hvor en medhjælpende advokat på vegne af konkursboerne havde indgivet en række stævninger vedrørende mulige

omstødelseskrav og andre former for krav via retssagsportalen (minretssag.dk) uden i umiddelbar forlængelse heraf at orientere modparten/modpartens advokat. Dette er som udgangspunkt en tilsidesættelse af god advokatskik, jf. Nyt fra Nævnet publiceret 7. september 2018.

For så vidt angår det ene konkursbo indgav den medhjælpende advokat i alt tre stævninger. Den medhjælpende advokats navn fremgik af brevhovedet i stævningen, og som partsrepræsentant for konkursboet var der i alle tre stævninger anført ”advokat A [kurator] v/advokat B [medhjælpende advokat]”. Stævningerne var underskrevet ”A [kurator] B [medhjælpende advokat]”. Sagsøgte var i omstødelsessagerne repræsenteret ved advokat.

I det andet konkursbo indgav den medhjælpende advokat én stævning, hvor den medhjælpende advokats navn fremgik af brevhovedet i stævningen, som var underskrevet ”C [kurator] D [medhjælpende advokat]”. Sagsøgte var i omstødelsessagen ikke repræsenteret af advokat.

Der var i begge sagskomplekser klaget over både kurator og den medhjælpende advokat.

Sagerne rejser spørgsmål om, hvorvidt en kurator kan ifalde ansvar for en handling udført af en medhjælpende advokat, som selv er beskikket advokat. Det er en problemstilling, som er relevant for mange advokatkontorer, hvor en kurator står som medunderskriver på processkrifter, hvilket er en formel betingelse i et konkursbo, men

hvor det praktiske for eksempel i forhold til retssagsportalen håndteres af en medhjælpende kollega.

Advokatnævnet fandt ved kendelser af 30. november 2022, at den medhjælpende advokat havde tilsidesat god advokatskik, jf. retsplejelovens § 126, stk. 1, ved på vegne af konkursboet at have indgivet stævninger til retten uden i umiddelbar forlængelse heraf at sende kopi af stævningerne til modparten/modpartens advokat. For så vidt angik kurators adfærd bemærkede Advokatnævnet, at en kurator i visse tilfælde sammen med en advokat, der bistår med behandlingen af konkursboet, vil kunne blive sanktioneret for tilsidesættelse af god advokatskik, men at kurator i en situation som den foreliggende, hvor der var tale om en opgave af mere ekspeditions-mæssig karakter, ikke kunne holdes ansvarlig for den medhjælpende advokats manglende fremsendelse af stævningerne til modpartens advokat.

Kendelserne viser således, at der godt kan være situationer, hvor en kurator – sammen med en medhjælpende advokat – kan være ansvarlig for den medhjælpende advokats handlinger/undladelser og derfor kan blive pålagt en sanktion, men at kurator i en situation som den foreliggende ikke var ansvarlig for en medhjælpende advokats adfærd. ♦

ADVOKATRETEN

Mads Bryde Andersen m.fl.

1295 kr. / 1016 sider

2. udgave / **Ex Tuto Publishing**

Bogen behandler de mangeartede juridiske spørgsmål, der omgiver den moderne advokatprofession. Bogen giver blandt andet en indføring i advokatgerningen og andre juridiske rådgivningsprofessioner, deres historie og rammer samt fagets grundbegreber, kravene til advokatens kvalifikation og uddannelse, den selskabsretlige regulering og tilsynet med advokatvirksomhed.

AFSKEDIGELSE

- processuelle krav i forvaltningsretten og arbejdsretten

Mette Søsted Hemme

1135 kr. / 503 sider

Karnov Group

Bogen er en retsdogmatisk fremstilling af de processuelle krav ved afskedigelse i dansk ret. De processuelle krav regulerer den måde, hvorpå en arbejdsgiver skal gennemføre en beslutning om afskedigelse (formelle krav). Procedurekrav kan ses som en modsætning til de krav, der angår indholdet af en beslutning om afskedigelse (materielle krav).

SELSKABERNE

Lars Henrik Gam Madsen m.fl.

650 kr. / 454 sider

Djøf Forlag

Bogen giver en opdateret fremstilling af selskabsretten med særlig fokus på aktie- og anpartsselskaber og interessentskaber. Reglerne om kommanditselskaber, fonde, andelsselskaber og foreninger præsenteres i særskilte kapitler. Der er tale om en formuleret fremstilling, som både har fokus på selskabsretten som specialdisciplin og på samspillet mellem selskabsretten og den almindelige formueret.

NYHED!

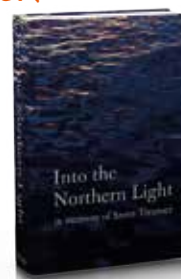

Medarbejderrepræsentation i selskabsbestyrelser

Lars Lindencrone Petersen, Morten Schaumburg-Müller & Peer Schaumburg-Müller

ISBN: 978-87-420-0063-2 | Udgivet: Marts 2023
Sider: 340, indbundet | Pris: 595 kr. inkl. moms

NYHED!

Into the Northern Light – in memory of Steen Treumer

Carina Risvig Hamer mfl. (red.)
ISBN: 978-87-420-0062-5 | Udgives: December 2022
Sider: 642, indbundet | Pris: 795 kr. inkl. moms

NYHED!

Advokatretten, 2. udg.

Mads Bryde Andersen & Lars Lindencrone Petersen

ISBN: 978-87-420-0055-7 | Udgivet: Oktober 2022
Sider: 1016, indbundet | Pris: 1295 kr. inkl. moms

FÅ MERE VIDEN på www.extuto.dk

DET LEJEDES VÆRDI

Jakob Juul-Sandberg
1170 kr. / 485 sider
5. udgave / Karnov Group

DØDSBOSKIFTE

Anne Louise Bormann m.fl.
1237,50 kr. / 556 sider
3. udgave / Karnov Group

EUROPOL-AFTALEN OG EUROJUST-AFTALEN

Med kommentarer
Jesper Hjortenberg m.fl.
695 kr. / 465 sider
Djøl Forlag

FAST EJENDOM

- regulering og køb
Peter Pagh m.fl.
1645 kr. / 901 sider
4. udgave / Karnov Group

FORBRUGERES ADGANG TIL ERSTATNING

Om forbrugerhåndhævelse af konkurrencereglerne
Anders Schäfer
1382,50 kr. / 653 sider
Karnov Group

FRATRÆDELSESAFTALER

Henrik Karl Nielsen
540 kr. / 203 sider
2. udgave / Karnov Group

GÆLDSSANERING VERSION 3.0

Torben Kuld Hansen m.fl.
937,50 kr. / 373 sider
5. udgave / Karnov Group

INTO THE NORTHERN LIGHT

- in memory of Steen Treumer
Carina Risvig Hamer m.fl.
795 kr. / 642 sider
Ex Tuto Publishing

INVESTERINGS- SCREENINGSLOVEN

Med kommentarer
Kristian Helge Straton-Andersen
1500 kr. / 661 sider
Djøl Forlag

KAPITALMARKEDSLOVEN

Med kommentarer
Dan Moalem m.fl.
1599,95 kr. / 1064 sider
2. udgave / Nord Academic

KOMMUNALRET

Karsten Revsbech m.fl.
350 kr. / 153 sider
5. udgave / Djøl Forlag

KONKURSLOVEN

Med kommentarer
Lars Lindencrone Petersen m.fl.
2287,50 kr. / 1314 sider
15. udgave / Karnov Group

LÆREBOG I

OBLIGATIONSRET II
Personskifte i skyldforhold – Fordringsers ophør – Hæftelsesformer
Bo von Eyben m.fl.
628,75 kr. / 333 sider
5. udgave / Karnov Group

MEDIATION

- ret og rammer
Lars Økjær Jørgensen m.fl.
670 kr. / 271 sider
3. udgave / Karnov Group

MILJØRET

Jacob Brandt m.fl.
1270 kr. / 548 sider
10. udgave / Karnov Group

OFFENTLIGHEDSLOVEN

Med kommentarer
Mohammad Ahsan
2200 kr. / 1004 sider
3. udgave / Djøl Forlag

RETSAFGIFTSLOVEN

Med kommentarer
Lisa Rising
900 kr. / 258 sider
Djøl Forlag

RETSSIKKERHEDSLOVEN

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område - med kommentarer
Søren Blæsbjerg m.fl.
1500 kr. / 668 sider
Djøl Forlag

TRANSFER PRICING

Jens Wittendorff
1735 kr. / 821 sider
4. udgave / Karnov Group

VALG AF SELSKABSFORM & OMSTRUKTURERING AF SELSKABER

Carsten Fode m.fl.
1825 kr. / 773 sider
5. udgave / Karnov Group

VIKSOMHEDSPANT I EN INSOLVENSRETTLIG BELYSNING

- særligt om beskyttelsen at det insolvensretlige lighedsprincip
Lasse Søholm Lindekilde
900 kr. / 589 sider
Djøl Forlag

Den offentlige Domsdatabase er nu integreret på Karnov Online

Indholdet på Karnov Online vokser støt; og nu er domme og afgørelser fra den offentlige Domsdatabase også integreret i løsningen. Dermed er der direkte adgang til praksis fra flere forskellige retsinstanser.

→ Log på Karnov Online i dag!

Træf bedre beslutninger.
Hurtigere.

KARNOV
GROUP